

Nelehký život s dyslexií

Jana Swierkoszová (ed.)

a studenti předmětu Aspekty dyslexie dospělých 2011/2012

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nelehký život s dyslexií

Jana Swierkoszová (ed.)

studenti předmětu Aspekty dyslexie dospělých 2011/12

**KOMPETENCE ABSOLVENTŮ OU ZAMĚŘENÉ NA
ROVNOST PŘÍLEŽITOSTÍ NA TRHU PRÁCE**

REGISTRAČNÍ ČÍSLO PROJEKTU: CZ.1.07/2.2.00/15.0456

Ostrava 2013

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Nelehký život s dyslexií

Autor: Jana Swierkoszová (ed.) a studenti předmětu Aspekty dyslexie dospělých 2011/2012

Ilustrace: Josef Swierkosz

Grafická úprava: Lenka Orzelová

Recenzent: Doc. PhDr. Eva Höflerová, Ph.D.

Vydání: první, duben 2013

Počet stran: 105

Korektura nebyla provedena, za obsahovou a jazykovou stránku odpovídají autoři příspěvků. Úprava editorky (zkrácení, zásahy stylistické) je zaznamenána v poznámce za příběhem.

ISBN: 978-80-7464-284-5

© PhDr. Jana Swierkoszová

© Ostravská univerzita v Ostravě

OBSAH:

ÚVOD	5
ŽIVOT S DYSLEXIÍ.....	7
PŘÍBĚH O POROZUMĚNÍ SOBĚ.....	7
ROBINSONÁDA.....	15
SPOKOJENÝ ŽIVOT S DYSLEXIÍ	24
DEN ZA DNEM S DYSLEXIÍ.....	31
PŘÍBĚH OBYČEJNÉHO KLUKA Z OSTRAVY	37
ŽIVOT S DYSLEXIÍ	41
ŽIVOT S DYSGRAFÍÍ.....	45
TŘÍDNÍ ŠAŠEK ADAM	48
SYTÝ HLADOVÉMU NEVĚŘÍ, ANEB PŘÍBĚH PANA PETRA.....	52
DYSLEKTIK V RODINĚ.....	58
VŠEDNÍ DEN S DYSLEKTIKEM.....	63
POROVNÁNÍ STUDIA DCERY S DIAGNÓZOU DYSLEXIE A DCERY BEZ PORUCHY UČENÍ.....	65
KAZUISTIKA DOSPĚLÉ ŽENY S DIAGNOSTIKOVANOU DYSLEXIÍ	70
POHÁDKA O DVOU PLANETÁCH.....	74
MÁME DOMA STAVITELE, UMĚLCE A FILOZOFA	77
ŽIVOT S DYSLEXIÍ NENÍ JEDNODUCHÝ – PŘESVĚDČIVÉ FRAGMENTY VÝPOVĚDI.....	81
ZÁVĚR	103
PŘÍBĚH ZA PŘÍBĚHEM.....	103

ÚVOD

Stále platí, že nezvládnuté čtení a zvláště čtení s porozuměním je závažným problémem, i když se mu u nás věnujeme už dlouhých 60 let. Nešíří se epidemicky, ale při celkově vyšší úrovni vzdělání jsou dyslexie diagnózou nápadnější než v minulosti.

Studenti, kteří navštěvovali předmět *Aspekty dyslexie dospělých* v roce 2011/2012, se seznámili se základními fakty o dyslexii, v kazuistických seminářích analyzovali příběhy dospělých s diagnostikovanou dyslexií a měli také možnost vyslechnout příběhy osob, kterým do života vstoupila dyslexie, nebo dyslektiky učili. Snažili se porozumět zvláštnostem jejich života.

Tato útlá publikace je výstupem samostatného bádání studentů, zahrnuje portréty osob s dyslexií a dále fragmenty z jejich života (boj nebo rezignace, těžkosti s diagnózou, žák jako turista, jak jsem zvládla střední školu, maturitní dramata, rodiče o svých dětech, partnerské vztahy, rodinné klopoty atp.) často velmi emotivně zpracované. Ze 103 posluchačů, kteří předmět absolvovali, 39 projevilo zájem seznámit studenty a ostatní pedagogickou veřejnost s příběhy, které byly výstupem jejich samostatného bádání. Nejedná se o sbírku stylisticky

vybroušených esejů, ale o zápisy zážitků, které byly při převyprávění obvykle doplňovány a upravovány vlastním komentářem. Studenti nebyli omezeni žádnými mimořádnými pravidly zpracování a také v případě autoportrétů jsem „červeně“ neřádila, jelikož tím bych asi popřela autentičnost „jejich dyslexie“. Většina studentů se inspirovala texty příběhů, které jsou součástí studijního textu¹. Jelikož jsme byli limitováni rozsahem publikace, musela jsem některé příspěvky zkrátit. U všech příběhů nepřipisuji postskriptum, neboť za každou cenu vykonstruovaný dodatek by textu uškodil. Děkuji všem, kteří s vědomím vlastních omezení vystupují pod svým jménem.

Připojuji poděkování Mgr. Lence Orzelové, která přijala odpovědnost za grafickou úpravu zdánlivě nekonečné práce pod diktátem nesmlouvavých termínů.

V první esejí si dovolím přijít s příběhem „Klára“, která už není tou studentkou s problémy, ale mou kolegyní. Máme za sebou společná vystoupení před pedagogickou veřejností, studijní text a hlavně spoustu příjemných pravdivých vyprávění, kdy posluchači mají dyslexii jako na dlani. Přiznávám, že je to jeden z příběhů, který znovu a znovu doplňuji, aby se stal opravdovým obrazem Klářina života.

Jana Swierkoszová

Ostrava, duben 2013

---

¹ Swierkoszová, J. *Aspekty dyslexie dospělých*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011, ISBN 978-80-7464-006-3.

Život s dyslexií

Příběh o porozumění sobě...

Jana Swierkoszová

Příběh Kláry K. patří k těm, kterým právem říkáme čítankový. Některé události jejího dětství se podobají mnoha dalším osudům, se kterými jsme měli příležitost se v životě setkat. Podstatný rozdíl je však v tom, že si Klára v rozhodujícím okamžiku přiznala existenci vlastních problémů, hledala příležitosti, jak jim porozumět a zejména osvojit si způsoby kompenzace vlastních neúspěchů. Mnohé z toho, co jsme měli možnost vyslechnout, se jeví natolik bezprostřední a navíc příznačné, že je cituji kurzívou ohraničené uvozovkami.

Na samém začátku bylo vše, jak má být – do rodiny přichází jako očekávaná sestra staršího sourozence. Porod i těhotenství bez komplikací, na svět přišlo zdravé dítě. První problém se objevil přibližně v pěti letech. Maminka vyhověla přání své dcery a přihlásila ji do baletu. Od té chvíle vstupují do Klářina života těžkosti a především zklamání z nenaplněných očekávání. Máloco vychází, jak by si sama přála – nedokáže koordinovat pohyby, je mimo rytmus, na první pohled je neohrabaná. Baletní epizoda končí dřív, než vůbec mohla začít. Dostává první ze série nálepek – „*nešikovná*“.

Podle informací matky poměrně brzy zvládla řeč včetně výslovnosti hlásek r, ř, š. V mateřské škole, v kolektivu mnoha dětí s výraznými potížemi výslovnosti, získává nápodobou vadu výslovnosti, kterou odstraní až díky péči logopedky. Nabízí se

spekulativní úvaha, zda „nápodoba“ široké škály nesprávné výslovnosti není projevem snahy malé Kláry upoutat pozornost učitelky přednostně se věnující dětem s dokladovanou poruchou výslovnosti.

Na školu se těší, dodnes je živá vzpomínka na první školní aktovku. Školní docházka je také pro její „**přílišnou hravost**“ odložena. V sedmi letech nastupuje do první třídy a vstupuje tak do dlouhého období bolestných srážek s početnými neúspěchy. Jen obtížně a především díky mimořádné péči rodičů zvládá výuku čtení a psaní. Tehdy si rodiče uvědomili, že problémy jejich dcery jsou problémy celé rodiny. Učitelkou je zařazena mezi „**pomalejší**“ a získává další nálepkou „**šnek**“. Není divu, že Klářino radostné očekávání školy se ztrácí, aby je na dlouho vytěsnila nechůť. První třídu ukončila s vysvědčením s „**obrovskou trojkou**“. V druhé třídě ji učí „**přísná a spravedlivá učitelka**“ a na jejím vysvědčení je trojka jediná – z češtiny.

Od třetí do šesté třídy sice „**bojuje**“, ale už jen se čtením a psaním a výjimečně s matematikou, učitelkami je poprvé chválena: „**Jsi šikovná, jen ta čeština a matematika ti moc nejde...**“. V pátém ročníku se objevuje nový strašák – povinná němčina. Klára nezvládla základy a tak následně nebylo co rozvíjet – další nelichotivá nálepka „**neschopná**“. Ve vzpomínkách nelze přehlédnout příhodu s pracovním vyučováním. Po všech předchozích neúspěších – s nálepkou „**nezručná**“ – si tak moc přála jedničku a uznání, že si háčkovaný zvoneček nakonec koupila za padesát korun od

spolužačky. Opět spekulativně se mohu domnívat, že se jedná o pokus kompenzace neúspěchu.

Přibližně v tomto období Klára pro sebe objevila zvláštní svět příběhů – svět knih, vstoupila do něj a „přivlastnila“ si ho. Možná jako důsledek školní exkurze do knihovny a určitě na otcovo doporučení – získat čtenářský průkaz knihovny až po přečtení knih z domácí dětské knihovničky. Stalo se – stává se pravidelnou návštěvnicí knihovny.

Rodiče ve snaze pomoci s domácí přípravou dceru doučovali, zařazovali do její přípravy další texty, prepisování, doplňování – aniž by se v tom čase cokoliv odkudkoliv dozvěděli o existenci „specifických poruch učení“. Přes společné úsilí rodičů a dcery se každý písemný projev „červenal“. Přesto Klára hodnotí toto období jako „*vyrovnané a úspěšné*“ a ráda připomíná úspěchy v dějepisných soutěžích. Převládá však pocit, že veškeré úsilí není odpovídajícím způsobem zhodnoceno. Nenachází uspokojivé vysvětlení tohoto rozporu. Vše ještě zhoršil v 7. třídě přechod na jinou školu, která se pro ni stává „*noční můrou*“. Příkrý rozdíl mezi vlastním úsilím a výsledky se proměňuje v „*pocit marnosti*“ – další nálepka spolu s nálepkou „*nestudent*“ pro žáky podprůměrné, bez „*nejmenších předpokladů*“ pro další studium (často slýchané soudy z úst učitelů). Učební látka „*hloupých*“ byla redukována se zdůvodněním: „...*vy to stejně nebudete potřebovat...*“. Postoj části učitelů dokládala příběhem

spolužačky s dobrými výukovými výsledky, zařazené proti jejímu přání z nepochopitelných důvodů mezi „nestudenty“, která však nakonec, stejně jako větší část „nestudentů“, střední školu studovala.

Přístup části učitelů, zřejmě ke škodě všech, nepoučených o jevu v tom čase již známém, zvaném „specifické poruchy učení“, pozici Kláry v prostředí školy zhoršuje. Zčásti nabývá povahu osobního konfliktu. Pobyt ve škole se stává zápasem na bojišti, ve kterém má Klára jen nepatrnou šanci na úspěch. Nepříjemné je dívčino tílko v létě, delší náušnice..., nejčastějšími známkami jsou dostatečné a nedostatečné, dokonce i dějepisem proplouvá jen s odřenýma ušima. A když už, tak si občas někteří učitelé přisadí i v dalších předmětech. Aniž o to jakkoliv stála, objevuje se pocit bezmocnosti, vzteku, křivdy, studu a nálepka beznadějně „*neúspěšná*“. Třídní učitelka vysloví domněnku: „*Kláro, ty budeš asi dysgrafik, s tím se ale nedá nic dělat...*“

Zlom nastal v momentě rozhodování – co dál. Škola ji doporučila učební obory zahradnice, kuchařka, cukrářka..., rodina se rozhoduje pro studium na střední škole – obor výchovná a humanitární činnost. Klára se naštěstí nikdy nesmířila s hodnocením školy, které si čas od času musela vyslechnout, a které si osobovalo povahu objektivního rozboru. Přes pochyby o vlastních schopnostech (koho by po tom všem udivovaly) je z jejich dalších osudů zcela zřejmé, že udělala dobře. Výrazně ubylo rozporů mezi intenzitou domácí přípravy a

výukovými výsledky. A navíc byla v předmětu speciální pedagogika upozorněna na problém „specifické poruchy učení“. Rozhodla se k návštěvě pedagogicko-psychologické poradny. Dostalo se jí poučení, že nálepka „hloupá“ jí nepřísluší spolu s vysvětlením, z čeho pramení některé předchozí dílčí neúspěchy.

Střední školu úspěšně absolvovala, vlastní specifickou poruchu přijala, naučila se s ní žít. Rozhodla se vyzkoušet si připravenost na uskutečnění vlastních cílů doplňujícím pedagogickým studiem na univerzitě. Následně studovala vysokou školu, studium úspěšně absolvovala a dokončila. V oboru magistr speciální pedagogiky bude úspěšná, o tom jsem přesvědčená. Její životní příběh je dokladem důležitosti potřeby porozumět sobě samé, důvodům vlastní jinakosti, rozhodnutí vyhledat pomoc a osvojit si způsoby, jak své potíže eliminovat a kompenzovat. Klára se nikdy nezbaví přesvědčení, že její pravopis není tím, čím by se mohla chlubit. S konečnou platností se však zbavila potřeby na setkání vysvětlovat, proč je tomu tak a proč často stojí před svými třináctými komnatami, za dveřmi kterých jsou její životní šance. A vůbec nejkrásnější je to, že má týdenní krásnou holčičku a užívá si roli maminky. Když to shrneme – je to příběh jak z čítanky...

Postskriptum

Co se stalo ve školce, co si Klára pamatuje? „*Radovala jsem se z první aktovky, hrála si na školu, ale odklad docházky*

jsem neprožívala nijak bouřlivě, prostě stalo se! Neřešila jsem to, nebrala jako zklamání.“

Lze tedy usuzovat, že odklad školní docházky byl správnou volbou, ale dostatek informací nemáme. Zde by byla na místě anamnéza s rodiči.

Je nesporné, že události v první třídě zasáhly Kláru v takové intenzitě, že dodnes emotivně vypravuje o zelené složce s písmenky, ve které jí pořád něco chybělo, kterou nemohla dát dohromady. *„Dodnes ji vidím, pořád mě straší!“*

A pak to nesmyslné rozdělení dětí do skupiny rakety, auta, šneci. Klára svým potížím nerozuměla. *„Moje čtení a psaní bylo provázáno chaosem, pomalé, vše mi trvalo strašně dlouho, snaha nebyla korunována úspěchem, stála jsem pořád někde vzadu.“*

Psal se rok 1989, Klára nastoupila do 2. vyrovnávací třídy. O možné specifické poruše učení se v Klárině případě nehovořilo².

Klára vypravuje o škole a pořád se vrací k zážitkům, které se jeví jako základní charakteristiky specifických poruch učení. *„Styděla jsem se, že neumím číst, články jsem se učila z paměti.“*

Jak si poradila s novým textem ve škole probíraným?
„Chtěla jsem být neviditelná!“

---

² První Instrukce MŠ ČSR o dětech se specifickými poruchami učení vyšla v roce 1972.

Co myslíte, psala pohledy, dopisy, blahopřání? „*Ani náhodou, raději jsem se naučila telefonovat. Trvá to dosud, nepišu SMS, platím vysoké telefonní účty.*“

Bývala nemocná? „*Často mě ráno bolela hlava, bylo mi špatně, Na druhém stupni jsem měla absenci, každá chřipka a virové onemocnění bylo plným zásahem.*“

Někteří jedinci s diagnózou specifické vývojové poruchy utíkají od školních povinností doslovně. „*Také jsem chodila za školu.*“

O odměnu, uznání a pozornost stojí každý z nás. Jak si počínala Klára? „*Neúspěchy jsem kompenzovala výstředním oblékáním, třeba dlouhými velkými náušnicemi, krátkou sukni, vyčesanými vlasy, ... A stále mi znělo v uších, že jsem blbá.*“

Kdy začala o sobě více přemýšlet? „*Ve škole mě zařadili mezi jednoduché a primitivní žáky. Ale asi v osmé třídě jsem si uvědomila, že jsem vyhrávala dějepisné soutěže, že pro sebe čtu a to s porozuměním, více než ostatní. Pozorně jsem naslouchala například v přírodopise a vzhledem k informacím z encyklopedií jsem několikrát doplnila učitele. Divil se, kde se to ve mně bere, ale nepochválil.*“

A teď, v dospělosti? „*Hledám stále vysvětlení o původu poruchy. Mnohé jsem objasnila rodičům.*“

Vyšetření odborníky na pedagogicko – psychologické poradně, o které Klára požádala, potvrdilo specifickou vývojovou dysgrafii se sekundárními vlivy na ortografickou

stránku jazyka. Faktem ovšem zůstává, že teprve studium speciální pedagogiky jí přiblížilo potíže dyslektiků v dospělosti.

Nemůžeme zůstat u pouhého výčtu Klářiných neúspěchů. Při nahodilých setkáních vypravuje o zálibách, ve kterých byla „dobrá“. Od 2. do 7. třídy navštěvovala judo, v 5. třídě se umístila na 2. místě ve výtvarné soutěži. Na střední škole v prvním ročníku se podílela na organizaci humanitární sbírky pro děti v Kosově, ve druhém organizovala sbírku šatstva pro lidi postižené povodní. Svě výtvarné schopnosti věnovala výzdobě domova důchodců. Ve třetím ročníku byla zvolena prezidentkou studentské rady a ráda vzpomíná na organizaci školní akademie.

Když popisuje svůj soukromý život, je v něm zastoupena návštěva koncertů, ohromný význam má pro ni divadlo, opera. Pracuje v zařízeních, kde pomáhá dospělým a dětem postiženým, opuštěným. Dá si s nimi práci a s velkým pochopením přemýšlí, co by jim udělalo radost.

Jí blízcí ji chápou, o schopnostech pracovat s dětmi a s mládeží se stejnou poruchou nikdo nepochybuje. Snad mladí, kteří si svoje s poruchou užili, budou nápomoci s volbou účinných metod, snad se vysloví k míře nutné tolerance!

Kontakt:

Kateřina Nickelová, e-mail: katerinanellova@seznam.cz

Centrum Pyramida při Ostravské univerzitě v Ostravě,

web: <http://pyramida.osu.cz>

Robinsonáda

aneb život a nezvyklá a překvapující dobrodružství

jednoho dyslektika

Martina Widenková

Pluje Čech, Němec a Rus na lodi, ztroskotají na ostrově. Zajmou je lidojedi a šaman říká: "Dám každému z vás 2 skleněné koule a zavřu vás na týden do chatrče, když mi s těmi koulemi ukážete něco, co jsem ještě neviděl, tak vás nesežerem". Po týdnu přijde k Rusovi, ten sedí uprostřed chatrče a koule se mu vznášejí nad hlavou. Šaman říká: "To už jsem viděl – sežrat". Pak jde k Němci, tomu lítají koule po celé chatrči. Šaman říká: "To už jsem viděl – sežrat". Nakonec jdou k Čechovi, za chvíli vyjde šaman z chatrče ven a říká: "Tak to jsem ještě neviděl, ten blbec jednu ztratil a druhou rozbil."

Ale to začínáme skoro od konce příběhu. Celé to začalo mnohem dříve a jinde.

Lodní deník léta páně 1988, 11. únor: Po devítiměsíční plavbě po širém oceánu přišla ukrutná bouře. Blesky litaly, vlny se vzedmuly, obloha černá, lilo jako z konve, vlny smetly všechno z paluby a řádně vypláchly podpalubí, Beaufortova stupnice byla na ten víchr krátká. Poslední vlna velikosti třípatrové budovy byla osudná. Neovladatelná loď se rozlomila jako tabulka čokolády na poloviny a po chvíli se za ní zavřela voda.

Moc si z toho osudného dne už nepamatuji, probudila jsem se až na žluté písčité pláži jakéhosi kousku země, nejspíš mě tam donesl na vlnách zbytek něčeho, co býval sud s rumem. Jestli milý čtenáři čekáš, že to bylo probuzení z noční můry do ráje, tak se šeredně pleteš! Byla to terra inkognita. Seděla jsem tu sama na bobečku – opuštěná, bezradná, vystrašená, bez týmu a vybavení, bez ochrany mé fregaty.

Zraněná, polámaná, hladová, promáčená a zmrzlá jsem se odplazila kousek do pralesa u pobřeží. Štěstí mi přálo – jeskyně! Zalezla jsem si tam, co by raněné zvíře, vylízat si své rány. Byla už obydlená – námořnicí, která u ostrova ztroskotala pár let přede mnou. Ta se o mě začala starat a já jí časem začala říkat Mára. Po pár měsících jsem se vydala prozkoumávat ostrov. První dva roky v části ostrova jménem Jesle se zdálo, že jsme tu s Márou zcela samy. Když ale uběhl další rok a vydala jsem se dál do vnitrozemí do části Mateřské školy, ukázal se opak. Při jedné výpravě jsem narazila na tamní domorodce. Byli ale pro mě příliš rozdílní, nerozuměla jsem jejich hrám. Mé hry byly propracované, je bavilo jenom poskakovat za zvuku klavíru jednou vpravo, jednou vlevo a dělali vůbec všelijaké kejkle, které mi nešly napodobit. Ač jsem se snažila sebevíc, ani ruce ani nohy mě nechtěly poslouchat. Pravá strana, levá strana – divná to slova z jejich jazyka, vidíte? Dodnes, abych se přiznala, jim moc nerozumím. Raději jsem utíkala do naší jeskyně a hrávala si tam po svém.

Jenže v období základní školy mě Máma vyhnala dál do ostrovního pralesa od naší jeskyně. A zase ti domorodci. Teď po mě nechtěli jen ta svá dvě divná slova, ale naučit se i číst a psát, jinak že prý mě sežerou. Ono se totiž časem ukázalo, že ostrov obývají různé kmeny lidojedů milý čtenáři! Naštěstí tam byl jeden moc hodný nejspíš vegetarián, který mě všemu pět let trpělivě učil a nakonec ač s výhradami k úpravě jsem se to naučila a byla jsem zachráněna – alespoň prozatím...

Při svých potulkách ostrovem jsem narazila v zátoce Osmiletého gymnázia na kmen Profesorů. Předchozí kmen byli docela mírumilovní občasní lidojedi, tohle ale byly pořádně krvelačné stvůry. A jedna obzvlášť – jmenovala se Tělocvikářka. V tomto kmeni byl populární aerobic a gymnastika – zvlášť sestavy na kladině. Já ale nemůžu za to, že vpravo/ vlevo jsou pro mě nic neříkající slova, že nepoznám, jak tam plete nohama, natož abych hopsala stejně jako ona. Už jsem skoro stála v její chýši nad kotlem, protože si myslela, že nikdo nemůže být takový pařez, že to dělám schválně a tak že mě proto sní. Naštěstí v tu chvíli přiběhla Máma a začala vysvětlovat, že to tak není, že nešikovnost máme v rodině. Při cestě do chýše smetla nechtě Tělocvikářce všechny věci ze stolu, tělocvikářka si je u jejich rozpravy uklidila. Po cestě zpět to Máma nechtíc udělala znova. Druhý den se stal zázrak! Mohla jsem jít místo přihlouplého potupného poskakování běhat. Náskok na kladinu ale Tělocvikářku nepustil, tak jsem jí úspěšně několik let skákala do náruče a vůbec nechtě způsobovala sobě i jí různá zranění. Další mučivé chvílky bývaly po ránu. Členka kmene jménem

Češtinářka mě prostě neměla ráda. Asi ji štvalo, že chodím pozdě. Neocenila ani snahu, že občas přijdu včas a jsem vždy uhoněná z toho, jak jsem se to opravdu snažila stihnout. Viděla jen to, co se mi nedařilo – že zapomínám, že nemám pěkné písmo, že mám ušmudlaný sešit, že koukám z okna chýše, když ona mluví a tak různě. Francouzštinářce zase vadilo, že čmárám po papíru, koukám po třídě, vrtím se, že neposedím a že se ptávám na to, co ona nezná... Pokaždé si taky našla tučet věcí.

Přiznávám upřímně – na kotel s vřící vodou jsem tam koukala denně, navíc jsem občas zorganizovala menší vzpouru, která však bývala tvrdě potlačena. Nepomohlo ani se těm krutým místům vyhýbat. Jak na to Máma přišla, bylo zle a navíc jsem tam musela zase. Jako by toho nebylo málo, osm let na mě házeli spousty písmenek, která se mi občas popletla, a to si zase dámy a páni profesorští brousili nože. Svě pocity bych nakreslila, kdybych nebyla na tyhle věci nemešlo. Vypadalo by to asi takto: 1. obrázek – já – utíkám, honí mě spousta písmenek. Druhý obrázek – já – zase utíkám, teď na druhou stranu, za mnou spousta rozzuřených lidí (co na mě poslali prve ta písmenka) – prostě horor. Postupem času jsem se naučila poměrně obstojně kličkovat mezi hustým pralesním porostem a tak i když jsem byla občas předkrm, nikdy jsem nebyla hlavním chodem, který by tak sprovedili ze své části ostrova.

A naštěstí jsem tam měla i svého Pátka. Seděla se mnou celých osm let v lavici. Parádně jsme se při psaní seminárních prací a jiných úkolů doplňovaly – já vymýšlela legrácky a ona

jim uměla dát řád a fazónu. Jako tým jsme byly prostě nepřekonatelné. Taky mi opakovala kde a v kolik mám být (občas zalhala a řekla dřívější čas) a tak nějak vůbec na mě dávala pozor.

Abych se ještě vrátila k boji s písmenky – to jsou takové malé neposedné škodolibé blešky, co pořád poskakují, schovávají se a pak zas vykouknou. Přišla jsem, jak je ulovit – musíte je ke stránce přilepit nějakou barvičkou – to pak alespoň ta důležitá se už nemají jak schovat. Ne všechna písmenka ale byla tak zlá. Našlo se i pár milých písmenek. Třeba ta, co bydlí na stánkách Idiota nebo Egyptřana Sinuheta. Tahle písmenka mi byla v těch krušných dobách útěchou.

Kromě svého Pátka jsem si našla ještě pár kamarádů, kteří to, co jiné na mě štválo, brali jako legraci a všimli si i jiných mých vlastností, za které mě měli rádi. Jinak se ale pro mě ostrov s postupujícím časem stával paradoxně pustějším a pustějším, ačkoliv jsem potkávala stále víc a víc domorodců. Byla jsem pro mnoho z nich natolik jiná a zvláštní, že mě neměli rádi. Někdy si mysleli, že jsem bláznivé, hloupé či nechápavé trdlo, jindy (a to bylo horší) že to dělám naschvál. Navíc jsem přišla na to, že nejen že nerozumějí oni mě, ale mnohdy ani já jim. Opravdu si někdy připadám jako kníže Myškin. Většina lidí okolo mě pokládá za idiota, jen pár z nich, co mě poznají blíže, zjistí, že mám řadu ušlechtilých vlastností a schopností, které u každého nenajdou. Na tom uspěchaném ostrově, na to ale většina domorodců nemá čas ani náladu. Příklad za všechny je

kmen Úředníků a jim podobní. Jejich tabulky a lejstra, která máte pod časovým tlakem vyplnit na určitou linku, jsou sadistický naschvál pro „písmenkového Robinsona“, jako jsem já. S nimi zápolím dodnes a je to mnohdy boj nerovný. Raději do těch končin chodívám s některým z mých Pátků, aby mi pomohl, ale ne vždy je to bohužel možné.

Po osmi letech denního zápasu na život a na smrt jsem mohla opustit kmen Profesorů gymnázia – hurá! Rozhodla jsem se navštívit kmen Magistrů, doktorů a docentů v části ostrova, která se nazývá na mé mapě Vysokou školou. Trochu to bylo z louže pod okap. Písmenek přibylo, ale denních výhrůžek sežráním z očí do očí ubylo. Na pohled do vařícího kotle přijde řada jen dvakrát do roka a to se už dá vydržet.

Co je tady ale speciálním mučícím nástrojem, je styl komunikace s návštěvníky tohoto kmene – e-mail. Každý e-mail je pro mě takové malé dobrodružství s překvapením. Můžu ho číst třikrát a pokaždé se dozvím něco nového nebo jiného. Pak nastává detektivní práce mezi nynějšími Pátky, co že to tam vlastně psali. Aby si o mně mí spolužáci nemysleli, že jsem hloupá, raději už dělávám překvapenou, že mi e-mail nepřišel, ať mi tedy poví, co že to tam psali. Totéž se studijními materiály, nebo před zkouškou ostatním vysvětluju, co jsme se měli naučit a tak si to lépe zapamatuji a navíc zjistím, která potvorská písmenka se mi zase popřeskakovala ve kterém cizím termínu.

A tak si bloudívám po tom divokém místě a zápasím od slunce východu do slunce západu se vším a skoro se všema. Denně vedu boj s písenky i s lidmi, kteří je na mě posílají. Denně zápasím s uspořádáním věcí a času. Denně mi všechny věci (nábytek, rohy, dveře, židle) skáčou do cesty a já mám pak z těch střetů mnoho modřin. Denně narazím alespoň na jednoho lidožrouta, který si na mě brousí nůž, povyšuje se nebo se mi posmívá. Denně mi poskakují písmenka a já si špatně přečtu třeba jízdní řád a jiné důležité věci (a pak zas zápasím s časem). Denně něco hledám (místa, věci) a někde něco taky nechám, ztratím nebo si zničím, rozbiju či ušpiním – a to včetně oblečení, takže chodívám od oběda či svačiny ušmudlaná mezi cizími lidojedy. Musím si neustále psát lístečky a seznamy a ty důležité, abych taky někde nevytrousila, jako to ostatní, si musím psát na ruku – protože části těla jsou jediné, co jsem zatím neztratila, ani nikde nezapomněla. Každá pro domorodce zcela samozřejmá činnost je pro mě minimálně dobrodružství, ze kterého mívám humorné příhody, kterými bavím své Pátky za to, že mi občas pomáhají. Skoro každá běžná denní činnost je pro mě svým způsobem krizí, bojem o přežití.

No dobrá, sice „tohle ještě šamani neviděli“, ale Robinsonovi jeho pobyt na ostrově přinesl nejen boj o život, ale také vytríbenou dovednost jak přežít a mnohé další kvality, které by jinak nezískal. Když totiž přijde krize, domorodci se hrouť. Jsou zvyklí, že jde všechno tak nějak samo. Ale v tu chvíli přicházím já se svým systémem a strategiemi řešení a hlavně mi

rychleji chladne hlava – protože já jsem na krize zvyklá. Tak je už lépe zvládám.

I když mi skáčou písmenka, miluju knihy. Kdopak z lidojedů čte dneska Idiota, Lesk a bídu kurtizán, Petrolejové lampy a kdo ví co ještě? O co hůř se ke mně informace dostávaly, o to víc jsem o ně měla zájem (protože každý člověk chce přece to, co nemá). Takže dnes jsem na svůj věk docela sečtělá a mám slušný základní přehled z mnoha oborů.

Že si nedovedu uspořádat věci a čas? No jdu na to jen z jiného konce – respektive od konce k začátku. Vidím ale věci v souvislostech, umím si mnoho propojit. Horší čtení mě navíc naučilo fantazii a domýšlet si dle kontextu – to vše jde využít v mnoha životních situacích.

Taky jsem vytrvalá, nebojím se bojovat a podívat se nepříteli do tváře, i když mává nožem a vaří si na mě vodu. Výborných přátel mám nakonec víc, než obyčejný smrtelník. V dobách nedostatku jsem se totiž naučila vážit si jich a s tím se pojí i dobré zacházení s těmi dobrými dušemi, takže mám mnoho přátel z dětství, se kterými si dodnes pomáháme.

A teď k mému oboru – speciální pedagogika. Možná mi mé obtíže dělají problémy, když chci provádět nějakou speciálně pedagogickou terapii (např. metoda dobrého startu je vždy malé dobrodružství a velká výzva pro moji motoriku), ale kdo jiný než já lépe chápe, jak se ti, kterým pomáhám, cítí nebo bez dlouhé praxe odhadne, co jim bude dělat problémy?

Po 24 letech od ztroskotání na pustém ostrově jsem ostřílený Robinson a jsem rozhodnuta prát se dál a jednou se s magisterským nebo i doktorským titulem vysmát všem těm tabulkářským sadistům kmene Úředníků, Češtináře z kmene Profesorů gymnázia a jiným jim podobným – chachá! Já to dokázala, ač jste si mysleli, že „tohle svět ještě neviděl“...

Postskriptum

Martinko, fandím Tvému rozhodnutí a věřím, že svých cílů dosáhneš!

Jana Swierkoszová

Spokojený život s dyslexií

Jarmila Št'ukavcová

Jmenuji se Jiřina S., dělám práci, která mě nesmírně baví a uspokojuje, mám dlouholetý vztah a výborné vztahy s mou rodinou. Jsem prostě spokojená. Mám také dyslexii. Můj životní příběh je ukázkou toho, jak by se mělo s dětmi a dospělými s dyslexií pracovat.

Do svých 7 let jsem vyrůstala s rodiči, sourozencem a prarodiči v malé vesnici u Ostravy. Byla jsem radostné, zvědavé a živé dítě. Od tří let jsem chodila do školky, milovala jsem kolektiv, nerada jsem byla sama. Vše bylo tak, jak má být. Až na to, že se mi pletly levá a pravá strana a časové údaje jako je včera a zítra. Do školy jsem se moc těšila. V první třídě se objevily první náznaky problému. Strašně těžce jsem se učila psát jednotlivá písmena, navíc jsem psala oběma rukama a vždy jsem byla celá špinavá od bombičkového pera. Ve čtení jsem nebyla schopna přečíst dohromady dvě slabiky a z počátku jsem četla zprava doleva. Ale protože naše třída měla jen 13 žáků a měli jsme vynikající paní učitelku, která se mi věnovala i mimo školu, nevnímala jsem to jako problém. Paní učitelka mi říkávala, že žádný učený z nebe nespádl. Doma jsem se nemusela vůbec učit, teda až na psaní a čtení. Stačilo mi v hodinách dávat pozor. Na mém prvním vysvědčení byla velká jednička, i když jsem sotva slabikovala a neuměla jsem napsat některá písmenka.

V průběhu druhého pololetí se mé čtení ani psaní moc nezlepšovalo. Nebyla jsem schopna naučit se psát některá velká psací písmena, všechna písmena jsem psala stejně velká, takže malé L vypadalo úplně stejně jako malé E, nepochopila jsem, že C a H vedle sebe se čte jako CH, úplně jsem ignorovala interpunkční znaménka a pletly se mi písmena D, P, B a L, R, T. Navíc jsem začala mít potíže i v matematice s počítáním přes deset a trojku jsem psala jako velké psací E. Proto se paní učitelka na konci školního roku dohodla s mou maminkou, že mě škola doporučí k vyšetření na pedagogicko psychologickou poradnu. Na začátku druhé třídy jsme se přestěhovali do Ostravy a já začala navštěvovat novou základní školu. Doslala jsem se do třídy, kde nás bylo 40 žáků. Už to byl pro mě veliký šok! Ale to nebylo nic ve srovnání s tím, jak se ke mně zachovala paní učitelka poté, co zjistila, že při čtení slabikuji jako prvňák a neumím psát některá písmena. Každou hodinu čtení jsem se musela postavit a číst nahlas. Učitelka se smála se slovy: „Děti poslouvejte, jak čte. Myslím, že je opožděná“. Děti se mi pak o přestávce posmívaly. Ještě horší to bylo ale v psaní. Paní učitelka mi vzala pero a přikázala mi psát tužkou s tím, že i prase by psalo lépe než já. Navíc se paní učitelce nelíbilo, že píšu oběma rukama, takže mi přikázala psát pravou a levou ruku jsem musela mít při psaní za zády. Po nějaké době mi začala paní učitelka říkat, že patříím do pomocné třídy, že ona ve své třídě nechce opožděné děti. Začala jsem se do školy bát, nechtěla jsem tam chodit, rapidně se mi zhoršil prospěch, stranila jsem se kolektivu, nechtěla jsem chodit ven. Maminka se

mě vyptávala co se děje, ale já jsem se jí to bála říct, protože jsem nechtěla, ať si o mě taky myslí, že jsem opožděná. Když se maminka o prvním čtvrtletí na třídních schůzkách dozvěděla od učitelky, že jsem opožděná a že bych měla přejít do vyrovnávací třídy, maminka učitelce řekla, že čekám na vyšetření v pedagogicko psychologické poradně. Učitelka mamince řekla, že je to úplně zbytečné, protože jsem zaostalá. Maminka tedy zašla za ředitelem školy a popsala mu celou situaci. Ten mě přeřadil do jiné třídy, kde jsem nebyla hodnocena z psaní a čtení do doby než proběhne vyšetření na pedagogicko psychologické poradně. Vyšetření proběhlo těsně před koncem prvního pololetí. Byla mi diagnostikována lehká mozková dysfunkce, dyslexie a dysgrafie. Maminka dostala rady, jak se učit, např. čtení jsem trénovala po návratu ze školy, vždy maximálně 20 minut. Pak jsem si mohla jít na hodinu hrát. Poté jsem 20 minut trénovala psaní. Druhou třídu jsem dochodila v „normální třídě“, kde jsem měla individuální plán ve čtení a psaní. Učitelka se s maminkou dohodla, že nebudu číst před třídou a nemusela jsem psát diktáty. Do jiných předmětů jsem se neučila, stačilo dávat ve škole pozor. Vynikala jsem v tělocviku.

Třetí a čtvrtou třídu jsem absolvovala v dyslektické třídě. Začala jsem opět mít školu ráda. Ve třídě nás bylo 10 dětí. Neměly jsme klasický rozvrh, kde jedna vyučovací hodina má 45 minut. Vždy když paní učitelka viděla, že se na danou věc už moc nesoustředíme, šli jsme na koberec a buď jsme si zacvičili nebo zazpívali. K výuce jsme používali různé pomůcky, např. pro rozlišení měkkého a tvrdého I jsme používali molitan, který

měl tvar měkkého I a polystyren ve tvaru Y. Ve třetí třídě jsem si poprvé sama přečetla celou knížku. Byla jsem na sebe tak pyšná! Na vysvědčení jsem měla slovně hodnocen český jazyk. Po oba dva roky jsem měla samé jedničky. Každý měsíc jsem navštěvovala pedagogicko psychologickou poradnu. Ve čtvrté třídě bylo mamince v poradně doporučeno, abych do páté třídy nastoupila na sportovní školu, protože jsem vynikala v běhu.

Do páté třídy jsem nastoupila na novou školu zaměřenou na sport. Do poradny jsem chodila jednou týdně na doučování. Měla jsem výbornou učitelku. Ta se s maminkou dohodla, že mě bude pravidla českého jazyka učit nazpaměť. Také se mnou trénovala čtení a psaní. Každým rokem jsem chodila do poradny na vyšetření, ze kterých vyplývalo, že dyslexie ani dysgrafie neustupují. Ve třídě jsem nemusela číst nahlas a nepsala jsem diktáty. Do ostatních předmětů jsem se stále nemusela učit, teda až na matematiku, kde jsem nebyla schopna sčítat pod sebou. Začala jsem reprezentovat školu v orientačním běhu. Za nedlouho jsem začala získávat jeden pohár za druhým.

V polovině sedmé třídy mi v poradně bylo doporučeno, ať si dám přihlášku na sportovní gymnázium. Maminka s tím zpočátku nesouhlasila, ale bylo jí řečeno, že jsem dost inteligentní, abych to zvládla. Podala jsem si tedy přihlášku a úspěšně jsem prošla tříkolovým přijímacím řízením. Byla jsem na sebe tak hrdá, a nejen já, ale celá moje rodina. Na konci sedmé třídy mi paní učitelka z poradny řekla, že mě už více naučit nemůže, takže mé doučování v poradně skončilo. Ale

poradnu jsem navštěvovat nepřestala. Každý půl rok jsem se přišla „pochlubit“, jak mi to ve škole jde a také poradit, když jsem si s něčím nevěděla rady.

Na sportovním gymnáziu jsem měla úlevy v českém jazyce a cizích jazycích. S předměty jako je matematika, fyzika a chemie jsem dost bojovala, ale vždy jsem to nakonec zvládla na čtyřku. V matematice mě profesorka soukromě doučovala. S ostatními předměty, hlavně humanitního typu, jsem neměla problémy, nosila jsem z nich jedničky. Našla jsem si svůj způsob učení. Abych pochopila psaný text, opsala jsem si ho vlastní rukou. Když jsem se učila třeba na pololetní písemku, nahrávala jsem si daný text na kazetu a pak si to pouštěla. V orientačním běhu jsem byla natolik dobrá, že jsem se stala mistryní republiky. Stále jsem navštěvovala pedagogicko psychologickou poradnu.

V maturitním ročníku mi v poradně poradili, abych si nedávala přihlášku na ty obory vysoké školy, kde jsou Scio testy. A protože na oboru sociální práce, který jsem chtěla studovat, Scio testy byly, podala jsem si přihlášku na vyšší odbornou školu sociální. Přijímačky jsem úspěšně zvládla. Maturitu jsem skládala z českého jazyka, z anglického jazyka, ze zeměpisu a ze společenských věd. Při písemné části z jazyka českého jsem měla o 50% více času a také se mi nepočítaly interpunkční chyby a co druhá pravopisná chyba. Při ústní části všech předmětů jsem měla delší dobu na přípravu. Maturitu jsem úspěšně zvládla.

Na vyšší odborné škole sociální jsem měla problém jen s účetnictvím a s psaním na stroji. Na zkoušky jsem si vypracovávala otázky vlastní rukou a to tak, abych odbornému textu porozuměla. Studium jsem ukončila s červeným diplomem. Absolutorium jsem skládala i z anglického jazyka, ze kterého jsem měla jedničku.

V současné době jsem ve svém třetím zaměstnání, ale nikde jsem neměla problém s tím, že jsem dyslektik. Sice na mém pracovním stole vládne chaos, mám všude barevné papírky s poznámkami, na co vše nesmím zapomenout a neumím rovněž stříhat, ale toto všechno mé klienty nezajímá. Pro ně je důležité, že jim dokážu poradit a také, že je vyslechnu. Vidí ve mně člověka, ne dyslektika.

Jsem aktivní, společenský člověk, jsem diplomovaný specialista v oboru sociální práce, jsem mistryně republiky v orientačním běhu, jsem dcera, sestra, vnučka, partnerka. Jsem také dyslektik. Díky výborné odborné péči a nesmírné trpělivosti mojí maminky, jsem fakt, že jsem dyslektik, přijala jako část sama sebe. Sice mi trvá delší dobu, než si něco přečtu, pletou se mi písmena, některá vynechávám, bojuji s interpunkčními znaménky a s pravopisem, mám špatný odhad vzdálenosti, a některá slova neumím ani vyslovit, ale to patří ke mně.

Tento příběh je o spolupráci mezi školou, pedagogicko psychologickou poradnou a mou maminkou.

Postskriptum

Děkuji za velmi zajímavý příběh, emotivně zpracovaný s dobře využitelnými zobecněními a příležitostmi k odborné interpretaci.

(Text je v některých pasážích krácen, ojediněle obsahově upraven.)

Den za dnem s dyslexií

Veronika Žilková

Příběh Dariny V. začíná ve 4. třídě na základní škole, tedy v jejích 10 letech. Ale co bylo předtím? Darina se narodila do rodiny již po svém starším bratrovi jako zdravé dítě. Vyvíjela se jako každé jiné zdravé dítě. Prošla mateřskou školou bez zjevných potíží. Do 1. třídy nastoupila bez odkladu ve svých 6 letech. V této době se již začaly projevovat nějaké problémy v učení. Měla potíže v rozeznávání některých psacích či tiskacích písmenek, která si byla dost podobná jako například „l, t, b, d, p, m, n“. V souvislosti s tímto bylo pro ni obtížnější čtení i psaní. Na vše potřebovala více času než ostatní děti. To se projevovalo i v dalších ročnících na 1. stupni základní školy. Při čtení se zadržovala, přeskakovala písmenka nebo si dokonce slova vymýšlela. I při psaní vynechávala písmena, písmo bylo špatně čitelné a neúhledné, vždy při psaní udělala i nějaké pravopisné chyby. Těžkosti měla i v matematice a ve 4. třídě k tomu přibyl i anglický jazyk. Přestože se doma pravidelně do školy připravovala a s domácí přípravou jí pomáhali i rodiče, stále zůstávala „pozadu“ a na vysvědčení byla většina jejích známek „dobře“ a „dostatečně“. Od svých spolužáků i své třídní učitelky dostala nálepku, že je „pomalejší“ a od svých spolužáků dokonce i nálepku „blbější“. Nutno ovšem podotknout, že v předmětech jako pracovní činnosti nebo hudební výchova neměla žádné problémy, naopak byla velmi šikovná. V tělesné výchově patřila k průměrným žákům.

Třídní učitelka nejdříve doporučovala Darininým rodičům přeložení na zvláštní školu, ale tohle rodiče vůbec nechtěli slyšet, věřili, že když pořádně zabere, dokáže se zlepšit a její pokrok se pak odrazí na vysvědčeních. Ve 4. třídě, učitelka alespoň navrhla vyšetření v psychologické poradně, kterou posléze s rodiči navštívila. Po několika sezeních u psycholožky jí byla diagnostikována dyslexie a dysgrafie. Z tohoto důvodu jí pak ve škole nebyly na Darinu kladeny takové nároky jako na ostatní žáky bez specifických poruch učení. Konkrétně se hlavně jednalo o předměty český a anglický jazyk. Buď dostávala diktáty předtištěné pouze na doplňování určitých písmen anebo psala jen polovinu diktovaného textu. I při přednesu básní měla ulehčeno o pár slok, ovšem s učením básní a následně s jejich přednesem neměla větší problémy a za toto ji učitelka chválila. Co se týče domácích úloh, ty měly stejné zadání pro všechny žáky. V anglickém jazyce dostávala jednodušší texty a byla známkována podle jiné klasifikační stupnice než její spolužáci. Je pozoruhodné, že si Darina sama uvědomovala své nedostatky především v anglickém jazyce a z vlastního rozhodnutí začala docházet na hodiny angličtiny navíc, tedy po školním vyučování a ve svém volném čase. I když se snažila zlepšit v angličtině a češtině, příliš se jí to nedařilo a nadále měla špatné známky. Ve vyšších ročnících našla ovšem zalíbení v předmětech dějepis a zeměpis, ze kterých byla hodnocena známkou „chvalitebně“. Byla i šikovná v udržování pořádku ve svých školních věcech, vždy měla s sebou ve škole potřebné pomůcky, aniž by jí toto musel někdo připomínat či kontrolovat.

Pedagogicko psychologickou poradnu se svými rodiči navštěvovala pravidelně a to asi jednou měsíčně po dobu 3 let, tzn. cca od 4. do 7. třídy základní školy. Darina z této poradny obdržela Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce, který jí v učení ale příliš nepomohl, jak sama řekla.

Na základní škole se necítila příliš dobře z důvodů útočení na svou osobu ze strany spolužáků. Některým se zkrátka nelíbilo, že má mít určité „úlevy“ v českém a anglickém jazyce. Naštěstí se našli i takoví spolužáci, kteří chápali její problémy s učením a když potřebovala pomoc, tak jí pomáhali. Nutno ovšem dodat, že se Darina nikdy nesnažila využívat toho, že je žák s dyslexií nebo se dokonce chvástat tím, že „já jsem dyslektička, já tohle nemusím...“. Ke konci základní školy přišel čas vybrat si směr dalšího studia, tedy střední školu. Ze začátku chtěla studovat obor Výchovná a humanitární činnost, protože ji bavila práce s dětmi. Ovšem když se Darině zhoršil průměr a byla vysoká pravděpodobnost, že by ji na tento obor nepřijali a i ve škole ji od tohoto odrazovali, vybírala si nakonec mezi obory Pekař a Cukrář. Po hovoru se svými rodiči i dle svého uvážení zvolila obor Cukrář. Rozhodovala na základě svých schopností a možností, aby studium nebylo příliš náročné a mohla obor zdárně dostudovat.

Když přišla na střední školu, neměla naprosto žádné úlevy v učení. To jí ale plně vyhovovalo, jelikož nechtěla být nijak zvýhodňována a chtěla dokázat, že studium zvládne.

Ovšem oříškem bylo pro ni praktické vyučování. V tomhle byla ze začátku slabším studentem, potřebovala více času na pochopení a naučení se postupů při pečení. Vše se tedy učila nazpaměť. Ve zručnosti se zlepšila až ve 3. ročníku na pracovišti spolupracujícím se školou, kde byla více samostatná a tím se i více naučila. Celkově ji tento studovaný obor bavil a byla za tuto volbu ráda. Na konci studia složila ústní i praktickou zkoušku, na kterou se připravovala samostatně bez pomoci rodičů či spolužáků a získala v ýuční list. Darina také uvažovala o pokračování ve studiu, podala si přihlášku na nadstavbu ve stejném oboru s maturitou, vykonala přijímací zkoušky. Bohužel skončila několikátá „pod čarou“ a sama se rozhodla pro nepodání odvolání.

Po zdárném ukončení oboru Cukrář na střední škole byla přibližně 6 měsíců evidována jako uchazeč o zaměstnání na úřadu práce. Nato si vlastním úsilím našla zaměstnání ve vedlejším městě svého bydliště a to jako cukrářka. V tomto zaměstnání setrvává dosud, již tam pracuje 5 let. Její pracovní pohovor proběhl pouze po telefonu a byla přijata takřka okamžitě. Již po 3 dnech v zaměstnání uzavřela se zaměstnavatelem pracovní smlouvu na dobu neurčitou. Vzhledem k typu její práce se Darina svému zaměstnavateli ani svým pracovním kolegyním nezmínila, že měla diagnostikovanou dyslexii a dysgrafii. V práci se to nijak neprojevuje.

Darina se sama charakterizuje jako puntičkářka, vůbec není chaotická, naopak mívá ve všem pořádek. Má fantazii, je zručná a kreativní, což využívá ve své práci při vytváření dortů, někdy by se pro označení „dort“ dal použít i termín „umělecké dílo“. Dokud se jí ve všem daří, je trpělivá, avšak jakmile se jí přestane v něčem dařit, přichází i o trpělivost. Celkem si umí zorganizovat denní režim, jen je někdy pro ni náročné jej zcela dodržet. Běžně užívá mobilní telefon, raději má volání než psaní textových zpráv. Také nerada píše emaily, protože tomu musí věnovat delší dobu, ale hlavním důvodem je obava z pravopisných chyb a z případných negativních reakcí osob, kterým jsou emaily adresovány. S nelibostí také chodí nakupovat, několikrát totiž nakoupila jiné věci, než měla, a proto převážně nakupuje za pomoci nákupního lístku. Mívá též komplikace ve věcech, kde je zapotřebí jejího podpisu, který vypadá pokaždé jinak. Darina si s potěšením i zasportuje, jezdí na kole a kolečkových bruslích, chodí plavat, hraje bowling. Nicméně nezvládá tenis, volejbal nebo vybíjenou, tyto hry jsou pro ni příliš rychlé. S dyslexií se naučila žít, avšak pokud to jde, písemnému projevu se vyhýbá. Možná je dobré poznamenat i to, že se dyslexie v Darinině rodině dosud neobjevila. Darině se v práci stále líbí, i v osobním životě je spokojená, žije s přítelem, se kterým nyní společně plánuje svou svatbu a také potomka.

Postskriptum

Za nejcennější na tomto příběhu považujeme fakt, že se Darina našla a život jí přináší radosti. Své problémy byla schopna identifikovat a jim přizpůsobit životní cíle. Pracuje svým tempem, nepodléhá stresu a její kreativita jí dovoluje pracovat dobře.

(Text krácen, částečně stylisticky upraven.)

Příběh obyčejného kluka z Ostravy

Helena Bělasová

Jirka měl od narození problémy i se zrakem a tak školičku blízko bydliště vyměnil za oční školku, do které s rodiči dojížděl.

V šesti letech byl až moc hravý na to, aby šel do školy, nástup byl odložen. Jirka se do školy moc těšil a se svou novou aktovkou by nejraději chodil všude. První školní den by si nejraději všechno prohlédl a taky všem ukázal, co v té své aktovce má. Brzy však zjistil, že ve škole se sedí v lavici, dělá se to, co se má dělat a hlavně všechny odpovědi musí být správné, ale co Jirku děsilo, musí být i rychlé. A co teprve ta písmenka, ta měla být úhledná a stejná. Zamýšlel se nad tím, jak paní učitelce vysvětlit, že se mu ve škole líbí, ale že ho ta tužka při psaní neposlouchá jako spolužáky, že se při položené otázce potřebuje trochu déle zamyslet. Taky by rád všem řekl o tom, že když se na něho pořád mračí, tak ho to moc nebaví. Jenže na povídání nemá nikdo moc času. A tak si občas něco nakreslil, občas se podíval z okna a dělal spoustu dalších věcí, které se ve škole nedělají. Doma si rodiče říkali, že by je opravdu potěšilo, kdyby se o Jirkovi nemluvilo jako o tom pomalém, málo schopném chlapci, který by měl jít raději do zvláštní školy. Sestra Zuzanka byla oblíbená a šikovná.

Ke konci první třídy bylo rozhodnuto. Jirka musí do poradny a pak do zvláštní školy. Maminka se tedy jednoho dne do poradny s Jirkou vydala. Ale vůbec se jí tam nelíbilo. Nějaká

cizí paní jí řekla o dyslexii, dysgrafii a zmínila se i o nějaké dysortografii. Dobře, tohle jí sice nic neříká, ale v pořádku. Diagnóza je diagnóza. Jenže ona je ta paní posílá k psychologům, poradcům a má spousty rad, které ona a její manžel nepotřebují. Takže poděkovala a o dalších návštěvách se doma nemluvílo. Paní učitelce se předal dopis z poradny a Jirka na přání rodičů zůstal v té stejné třídě. Jen rodiče s paní učitelkou nikdy nemluvili o tom, jak nejlépe pracovat na Jirkově výuce. Paní učitelka si dopis založila do Jirkovy složky a rodiče zastávali názor, že si ve škole musí poradit sami.

Jirka skončil v první lavici a paní učitelky pokaždé povzdychly, když se ho na něco ptaly anebo opravovaly písemky. Jirka se prostě bral jako ten, který to nezvládá a je ve třídě do počtu. Zeměpis, dějepis, či čeština byly hodiny dlouhé a úmorné, ale vyučující se shodli na tom, že Jirka nikomu nepřekáží a ani není zlý, takže ať zůstane. V osmé třídě byl Jirka jediný, který nemusel psát slohový úkol na téma, čím chci být. Jirka půjde na nějaký učební obor, určitě se někde najde místo.

Konec základní školy znamenal pro Jirku i jistý přelom. Zjistil, že ve škole mu to nejde, ale baví ho všechny manuální práce. Nejdříve rodiče překvapil a vymaloval kuchyň, pak paní učitelce opravil vrzající židli a sestře rádio. V tu chvíli se změnila i fráze týkající se Jirky. „Jirkovi to sice ve škole moc nejde, ale co se práce týče, je jedinečný“. Jirkovi se nakonec vybral soustružnický obor. Nakonec to byla správná volba. Jen Jirku mrzelo, že nemůže mít maturitu, jako většina spolužáků,

ale rodiče mu s paní učitelkou vysvětlili, že to přece vůbec nevádí. Na učilišti bylo i několik předmětů, které mu šly. Jirka se dočkal opravdových školních pochval. Němčinářka a češtinářka nechápaly, jak je možné, že to Jirkovi až tak nejde. Na dávno navštívenou poradnu si už nikdo nevzpomněl a když viděli Jirkovu snahu v manuálních předmětech a to, že vlastně žádnou hodinu nevynechal, omluvily i jeho hrubky. Jirkovi tři roky utekly docela rychle. Odnal si výuční list, na kterém je napsáno *závěrečné zkoušky s vyznamenáním*.

V práci, která následovala, už písemky a otázky nejsou. Jirka jen nerad píše a kolegové si brzy zvykli na to, že některé jeho vzkazy se hůře čtou. Jirka vše bere s klidem. Jen stále věří, že jsou věci, na které nemá a do kterých se lidé jako on nemají pouštět. Jeho nejbližší mrzí, že se pořád podceňuje.

Trochu pomohla i nová etapa života, kdy poznal svou partnerku Adélu. Odjeli na osm let do Anglie a i přes pesimismus nejbližších se Jirka anglicky naučil, našel si práci, ve které se mu dařilo a tak trochu si tím dokázal, že jsou situace, které zvládne.

Jirka už ví, že součástí jeho života je dyslexie, dysgrafie a dysortografie, ale ani v této době nevěří, že je stejný anebo i lepší než ti, kteří v ničem dys... nejsou. Ve svém životě potkal spoustu lidí. Hlavně v posledních letech získal přátele, kteří ho vidí jako schopného mladého muže. Jeho tchán v něm dokonce probudil lásku v zeměpis, který Jirka kdysi neměl rád. Jirka si dokázal v každé době najít práci, i když

prodat své schopnosti stále neumí. Jsou tady totiž pocity, které si sebou Jirka nese pořád. Zjistí nakonec nejen jeho okolí, ale i on sám, co je to dyslexie?

Postskriptum

Emotivní příběh rodiči neakceptované diagnózy. Ale jak v takovém případě postupovat?

(Text zkrácen a částečně stylisticky upraven.)

Život s dyslexií

Monika Backová

Když jsem se s Lukášem setkala poprvé, nenapadlo by mě, s jakými problémy musí bojovat. Poznala jsem sebevědomého, úspěšného studenta poměrně náročného oboru na vysokém učení technickém v Brně.

Před nástupem do základní školy začal navštěvovat logopedii, protože některé hlásky nebyl sto zvládnout. Zde nastal první úkol pro rodiče, pravidelně provádět logopedická cvičení, aby byl Lukáš schopen nastoupit do školy na co nejlepší úrovni. Po nástupu do školy přišly problémy při nácviu jednotlivých písmen, problémy při výuce. Třídní učitelka tyto příznaky rychle rozpoznala a poslala Lukáše na vyšetření do PPP. Zde mu byla diagnostikována dyslexie spolu s dysgrafií. Co tato diagnóza přinesla? Ve škole mírnější známkování či zvýhodnění při diktátech. Pro rodiče to znamenalo denní přípravu se synem do školy, kterou prováděl otec. Bohužel ze strany učitelky skončil veškerý zájem tím, že přivírala oči nad chybami. Na konci první třídy se na vysvědčení objevila jedna velká dvojka, což bylo pro Lukáše velice demotivující, protože nedokázal pochopit, proč má horší známku než ostatní, vždyť se tolik snažil. Jak sám dodává, kromě něj měl dvojku už jen chlapec, který se ve škole skoro neukázal. Zřejmě už v této době začal chápat, že dyslexie je něco, za co je třeba se stydět, co je znakem hlouposti. Po neúspěchu v první třídě zaujalo čtení výsostnou pozici mezi nejméně oblíbenými činnostmi a

představa diktátu vyvolávala nevolnost. Přesto si nevybudoval nelibost ke škole, stále do ni chodil rád. Svůj vztah ke škole, připisuje především učiteli matematiky, který svým přístupem docílil toho, že přestal myslet na neoblíbené čtení a soustředil se na počítání a logické úkoly, které ho bavily a nedělaly mu problémy. Dle jeho vlastních slov díky matematice nezanevřel na školu a zlepšily se jeho výsledky ve všech předmětech. Na kladném postoji měl ale jistě podíl i třídní kolektiv, spolužáci jeho problémy akceptovali.

Výběr střední školy padl na střední školu elektrotechnickou, přičemž značnou roli jistě hrálo otcovo povolání. O svých problémech byl nucen říci učitelce českého jazyka, před ostatními to tajil. Potvrdilo se mu zde to, co začal vnímat už na základní škole, že je třeba se za dyslexii stydět. Učitelé většiny předmětů, kteří nevěděli, že mají ve třídě dyslektika, často utrousili poznámku, že dyslektici jsou hloupi. Před maturitou navštívil PPP, kde došlo k opětovné diagnostice a potvrzení diagnózy. Byl zvýhodněn v písemné části maturitní zkoušky. Čas na vypracování byl stejný, zkrácen byl počet stran a tolerován byl větší počet chyb. Lukáš stál na prahu dalšího rozhodování. Co vysoká škola? Zvládne ji?

Bylo jasné, že pokud bude chtít být úspěšný, bude muset přípravě věnovat mnohem více času, než ostatní studenti. Další otázkou bylo, zda budou učitelé tolerantní v případě, že by se problémy, které se nepodařilo doposud odstranit, projevíly naplno a vyžadovaly by individuální přístup. Na vysokou školu

byl přijat s velice dobrými výsledky. První semestry byly sice náročné, ale způsob kompenzace, který si vybudoval na střední škole, fungoval i zde. Účastnil se, jako jeden z mála, všech přednášek. O učivu diskutoval s ostatními spolužáky. Všechny zadané projekty začal vypracovávat ve velkém předstihu, aby mu zbylo dostatek času na vytvoření dokumentace, vlastního textu k vytvořenému projektu. Pečlivou a dlouhotrvající přípravou zkoušky zvládal a postupoval do dalších semestrů. Problém nastal v 5 semestru, kdy mu cestu zkrátil předmět, který byl velice náročný na porozumění zadání. Zkoušku jednoduše časově nestihl. Po druhém neúspěchu se odhodlal a napsal profesorovi toho předmětu. Vysvětlil mu svůj problém a požádal o navýšení času. Časové navýšení bylo problematické, pro Lukáše nevýhodné. Vyučující zveřejnil jeho problémy. Povzbuzením bylo, když mu jeho spolužáci řekli, že netušili, že má takový problém a vyptávali se, o co se vlastně jedná a co mu dělá největší potíže, naštěstí nepřišlo žádné odsuzování, pohrdání či posměšky.

Nyní se Lukáš chystá na dokončení studia, přemýšlí o pracovním uplatnění a chystá se založit rodinu. Jak velká je pravděpodobnost, že i moje děti budou dyslektiky? To je otázka, která je pro něj důležitá a tíživá. Je jasné, že ani po dokončení studia jeho problémy nevymizí. Každý den se potýká s nejrůznějšími potížemi. Organizace času bývá velkým oříškem atp.

Postskriptum

V Lukášově případě bych považovala za zavádějící *přijmout dyslexii jako poruchu, kterou je zapotřebí zatajit*. Z textu vyplývá, že jak spolužáci na základní, tak i na vysoké škole jeho zveřejněný problém akceptovali.

V další debatě bychom se mohli zaměřit na techniky a studijní metody, které byly pro vysokoškolské studium významné.

V tomto příběhu (jako i v ostatních dosud publikovaných) hraje osobní odvaha, trpělivost a odhodlání dosáhnout vytčeného cíle důležitou úlohu.

Zajímalo by mě, zda by Lukáš uvítal setkání s jinými dospělými, kterým do života vstoupila dyslexie.

(Zkrácený a částečně upravený text.)

Život s dysgrafií

Blanka Blatoňová

Ve své práci Vám popíši kamaráda s diagnostikovanou dysgrafií.

Petr 33 let. Byl předčasně narozen v sedmém měsíci těhotenství. Jeho vývoj byl o něco pomalejší, ale do roka vše zcela dohnal a byl naprosto stejný jako jeho vrstevníci, musel jenom od malička nosit brýle.

V první třídě začal mít potíže se psaním. Pletl si písmena (b, d, p), (v, f), (i, y) a ač slyšel, co má napsat, tak vždy to napsal naopak, ale četl to zase správně. Než se dostali k odborníkům, byl dětem pro smích. Neuměl to ale vysvětlit, proč čte správně a píše zase chybně. Dokonce při diktátech si měnil slova, jen aby nemusel použít ta s těmi zrádnými písmenky, takže měl vždycky pětky. Rodiče se velmi zlobili a nutili ho neustále do učení, ke kterému dostával pomaloučku odpor. Chodil na doučování českého jazyka, ani tam učitel nepoznal, že se může jednat o dysgrafii, dostával úkoly navíc, aby dopiloval češtinu, bohužel nic a navíc se o to více trápil, proč on musí mít pořád něco navíc.

Ve čtvrté třídě přišly změny s novým učitelem. Usoudil, že Petr má asi dysgrafii. Když byl zkoušen u tabule ústně, měl dobré známky, jakmile se měl vyjádřit písemně, byla to vždy katastrofa. Říkali mu: „Raděj mluv, ale hlavně nepiš“. Tahle slova mu příliš jistoty nedodala. Byl tedy doporučen do pedagogicko-psychologické poradny. Po konzultacích v poradně

si nesl s vítězstvím zprávu s diagnostikovanou dysgrafií. Měl to jako výhru, že se mu už nemůžou smát ve škole, že je neschopný a neumí psát. I rodiče už nebyli tak přísní a on konečně poznal úlevu. Nebudou se mu hodnotit diktáty a nebudou brány do klasifikace. Říká, že mu spadl kámen ze srdce.

Další změna přišla na střední škole. Tam už byli znali problematiky dyslexií a žádné potíže nezaznamenali. No znali, jestli se to dá takhle nazvat, při skládání maturitní zkoušky žádnou úlevu nezískal. Při psaní písemné části maturity neměl více času. Při ústní části neměl žádnou úlevu. O to víc maturitu pocítoval jako výhru.

Další trable začaly s nástupem do zaměstnání. Naštěstí pracoval zpočátku jako dělník, kde nepotřeboval písemný projev. Jenže s jeho kvalitami se brzy propracoval na vedoucího směny, kde už tedy písemný projev potřeboval. Stal se z něj skvělý vedoucí, prošel si práci od počátku na té nejnižší pracovní pozici a vypracoval se k vedení. Další výhra v životě. V současné době si pomáhá při psaní jakéhokoliv textu tak, že si jej překopíruje do wordu a dá si kontrolu pravopisu. Naučil se improvizovat, mění si slova, jen aby nepoužil jeho problémová, avšak vždy se to nepodaří. Při psaní SMS zpráv je v rodině rozešle ve tvaru, v jakém je napsal, když posílá mimo rodinu, nechá si je zkontrolovat manželkou.

Nikdo z kamarádů nevěděl, že Petr má problémy se psaním. Vlastně jsme se to dozvěděli až od jeho dětí. Jeho syn se překl, že tatkoví kontroluje pravopis mamka. Byli jsme

všichni překvapení, ale nikdo se dál nevyptával. Až dnes jsem se ho na to poprvé zeptala já, abych mohla také přinést kazuistiku. Podotýkám, že Petr umí perfektně pracovat s počítači, programuje, tvoří weby, vytvoří počítačové sestavy. Má dokonalý pořádek ve věcech, to je až neuvěřitelné!

Když jsme si o tom otevřeně povykládali, svěřil se se synovým trápením. Také s ním půjdou do poradny, aby snad vyloučili podezření na dyslexii, dysgrafii. Syn si plete p, b, d, neumí udržet text na řádku, mění výšku písma. Už odmalička nerad maloval, omalovánky končily jako nějaká čmáranice, nedodržel obrysy, všechno bylo přetáhnuté. Nijak se tím netrápí, prostě nerad maluje a hotovo. Pokud se u něj diagnostikuje dysgrafie, doufají v pokrok učitelů, že už snad budou znát problematiku dyslexií a že jejich syn už nepozná výsměch a ponižování....

Postskriptum

Příběh se šťastným koncem. I kdyby jeho syn měl potvrzenou specifickou poruchu učení, otec mu pomůže, ví o poruchách své.

(Text ojedinele krácen a stylisticky upraven.)

Třídní šašek Adam

Nives Bosáková

Ve své práci popisuji příběh mého kamaráda, který od školního věku bojoval s diagnózou specifické poruchy učení.

Můj kamarád Adam se narodil před 25 lety. Narodil se do početné rodiny vysokoškolsky vzdělaným rodičům, jako poslední páté dítě. Doma se na děťátko těšili čtyři sourozenci, jedna sestra a tři bratři.

Adamův vývoj probíhal téměř podle tabulek vývojové psychologie. V roce začal chodit a žvatlal svá první slůvka. Velmi brzy se rozmluvil a byl aktivní, zvědavé batole, které milovalo své sourozence. Ve třech letech začal chodit do školky se svým starším bratrem. V zařízení se mu líbilo a adaptace proběhla v pořádku. Paní učitelky si stěžovaly pouze na velkou aktivitu a nazývali ho „hyperaktivním“.

Rodičům byl podezřelý malý zájem o kreslení a práci s tužkou. Paní učitelky však říkaly, že některé děti kreslení nebaví a tak si rodiče nedělali starosti.

Při zápisu do první třídy byla paní učitelka nadšená, jak hezky Adámek přednáší a počítá do 10 a tvrdila, že se mu ve škole bude jistě dařit. Musím poznamenat, že dle slov matky, byl chlapec v této době velmi oblíben u všech učitelek ve školce. Byl to takový roztomilý, modrooký blondáček, který se rád předváděl a exceloval na všech besídkách.

I v rodině, kde měl postavení nejmladšího benjamínka, si získával pozornost všech různými pěveckými a hereckými etudami.

Po nástupu do první třídy začaly první problémy. Adam si začal plést jednotlivé hlásky při nácviku čtení, jeho písmo nebylo úhledné. Když ani v prvním pololetí nečetl jako ostatní děti, psal ještě „jen obyčejnou tužkou“ a za trest byl posazen do zadní „oslovské“ lavice, rozhodli se rodiče navštívit pedagogicko psychologickou poradnu.

Na základě vyšetření byla Adamovi diagnostikována dyslexie, dysortografie a dysgrafie. Naštěstí rodiče se setkali se skvělou psycholožkou v poradně a ta doporučila přeřadit chlapce do speciální třídy pro děti s poruchami učení. Adam navštěvoval jednou týdně poradnu, kde pracovali na jeho největších problémech.

Do této doby bylo vše ideální. Adam sice pořád škrábal a jeho čtení nebylo nejlepší, ale začal si věřit. Bohužel se rodina musela po absolvování první třídy přestěhovat do jiného města, kde nebyla speciální třída pro děti se specifickými poruchami učení. Adam nastoupil do velké sídlištní školy, do třídy, která měla 32 žáků. Po půl roce pobytu v této třídě se z Adama stal chlapec sedící opět v poslední lavici, nosící každý den poznámku za zapomínání, rušení ve vyučování apod. Nepomohly ani intervence z poradny, kam Adam stále docházel. Rodiče byli nešťastní, avšak nejhůř na tom byl Adam, který si se svými problémy ve svém věku nemohl sám poradit a začal ve

škole“ zlobit“. Stal se z něho třídní šašek, který vyrušuje, nedává pozor a odmlouvá učitelí. Jeho jediným školním úspěchem byla první místa v recitačních soutěžích a radost z práce v dramatickém kroužku. Asi ve čtvrté třídě za první místo v krajském kole soutěže v recitaci dostal Adam knihu „Děti z Bullerbynu“ a moc si ji chtěl přečíst. I dnes při jeho vyprávění cítím radost z toho, jak knihu přečetl a jaké štěstí pociťoval. Začal chodit do knihovny a stal se vášnivým čtenářem. Rodiče byli rádi a podporovali ho. Pokud měl však přečíst knihy, které ho nezajímaly, nešlo mu to. Z Adamova vyprávění o tomto období cítím jeho nechuť ke škole. Maminka vypráví, že i když se mu něco ve škole povedlo, považoval to za omyl.

V osmé třídě se měl Adam rozhodnout, kde bude pokračovat ve studiu. Protože měl čtyřky z matematiky, angličtiny a češtiny, byl mu doporučen učební obor kuchař-číšník. Rodiče však věděli, že tohle by Adama nebavilo a na doporučení vedoucího dramatického souboru, který Adam stále navštěvoval, chtěli podat přihlášku na konzervatoř, obor literárně – dramatické umění. Výchovnou poradkyní jim bylo sděleno, že v loňském školním roce se na konzervatoř nedostala premiantka třídy a Adam tedy nemá šanci. Škola dokonce odmítla dát doporučení.

Jaké bylo pro Adama překvapení, když byl na konzervatoř přijat a dokonce se umístil mezi prvními pěti uchazeči. Adam tomu vůbec nemohl uvěřit.

Při studiu na konzervatoři se Adamovi dařilo a neměl žádné větší problémy. Problémy měl jen s bydlením na internátu. Měl potíže správně si zorganizovat režim dne tak, aby vše stihnul. S otcem vymysleli důkladný rozvrh, který Adam dodržoval, a dochvilnost se zlepšila. Jak maminka dnes přiznává, na základní škole s tímto byly také trochu problémy, ale tím, že měl Adam starší sourozence a pečující maminku, tak na něj vždycky někdo dohlédl nebo za něj povinnost udělal.

Dnes je Adam dospělý muž. Je úspěšným hercem, který jde z role do role. Na svá léta ve školních lavicích vzpomíná nerad a já mu tímto děkuji za jeho sdílnost.

Postskriptum

Potěšující příběh se šťastným koncem! Ovšem v Adamově případě bychom měli smeknout klobouk před jeho rodiči a erudovanými pracovníky poraden. Pro žáky a studenty s dyslexií a s dysortografií by bylo setkání s Adamem jistě fantastickým zážitkem.

(Částečné stylistické úpravy a některé opravy gramatických chyb.)

Sytý hladovému nevěří, aneb příběh pana Petra Petra Černínová

Příběh pana Petra nepatří mezi ty dramatické, kdy by byl pro svou poruchu učení nějak extrémně ponižován, zaškatulkován mezi hloupé, označován jako nešikovný, neschopný, atd. Přesto však stojí za napsání a přečtení. Už proto, abychom si uvědomili, že specifické vývojové poruchy učení bývají opravdu spojeny s překonáváním různých překážek, někdy menších, jindy větších, ale každopádně překážek, předsudků a nařčení, která mohou velice negativně ovlivnit vývoj jedince, jeho socializaci, sebevědomí, pohled na sebe sama. Pohled některých lidí na specifické vývojové poruchy učení Petr hezky shrnul v přísloví „Sytý hladovému nevěří“. Jeho přirovnání bylo tak trefné, že jsem se jej rozhodla vložit do názvu.

V některých pasážích jsem použila přímo výroky pana Petra pro lepší vykreslení jeho pocitů – text je označen kurzívou a uvozovkami.

Petr se narodil zdravé dvacetileté matce, těhotenství i porod proběhly bez větších problémů. Petr však uvádí, že období těhotenství a porodu bylo pro jeho matku složité z hlediska psychického. Jeho otec v té době velice často pracoval, potýkal se s alkoholem. Matka, bez větší podpory ze strany prarodičů, byla na vše sama. O svém dětství hovoří nejasně. Pamatuje si, že hrozně rád běhal venku, sportoval, byl dosti živým dítětem. „*Naši mě doma neuměli udržet. Byl jsem neustále venku, na*

stromech, na kole, ve sportovní gymnastice, prostě jen ne doma“ Tahle aktivita a touha po běhání venku byla zřejmě také důsledkem ne zcela úplně pozitivního rodinného prostředí. *„Na dětství si moc nepamatuji, tak nějak jsem na něj chtěl zapomenout a docela se povedlo, hodně jsme se stěhovali a nemám na to dobré vzpomínky.“* Jeho vzpomínky však nejsou úplně ztracené a ani ne zcela negativní. Při dalším povídání Petr vzpomíná: *„Mamča nám i četla každý večer, do té doby než se narodili brácha se ségrou (to mi bylo 12). Pak už nebyl čas. Hodně jsme hráli i hry, člobrdo, žolika, kostky, domino, mlýn, atd.“*

Petrovy obtíže se čtením a psaním se objevily v průběhu první třídy základní školy. *„Pletl jsem si písmenka. Předbíhal jsem slova, domýšlel jsem si je. A dělám to pořád. Proto nerad čtu a píšu.“* Podstoupil vyšetření na pedagogicko psychologické poradně, kde mu byla diagnostikována dyslexie, dysgrafie a lehká mozková dysfunkce. Pamatuje si na čtecí okénko a že mu nebyly známkovány diktáty. V průběhu povinné školní docházky byl přeřazen na nějakou dobu do jiné třídy. *„Taky jsem chodil, tuším dva roky, do jiné třídy. Ale pak jsem se stejně vrátil k svým.“* Co se týče základní školy, nemá Petr opět vyhraněné žádné zcela pozitivní ani negativní vzpomínky. Jeho postoj je spíše neutrální. Některé učitele měl rád, jiné ne. Taktéž to bylo s předměty, nejraději měl tělocvik, pracovní vyučování, hudební výchovu, nerad měl český jazyk, fyziku, zahradnické práce a nejvíce se obával cizích jazyků a fyziky. Vzhledem k tomu, že je Petr silná, spíše ochránářská osobnost, neměl problémy ani

se šikanou, nebyl vyhledávaným terčem, konflikty sám určitě nevyhledával, naopak spíše slabším pomáhal.

Ve škole se Petr naučil využívat svou dobrou paměť: *„Stačilo mi básničku dvakrát slyšet a recitoval jsem ji za 1. Na to jsem hřešil. Téměř vždy jsem ji odposlouchal v hodině. Nesměl jsem být vyvolaný jako první. Věděl jsem, že co neuslyším ve škole, to se doma nenaučím.“*

Petr tedy ve škole netrpěl, nevzpomíná však na ni ani s velikou láskou. Podle jeho slov ho začala škola bavit až na učilišti a střední škole. Při vstupu na střední školu již nikomu výsledky vyšetření z pedagogicko psychologické poradny nepředkládá. *„Prostě jsem zabral v učení, co jsem ztratil na diktátech, jsem získal na literatuře. To byla doba, kdy jsme se přestěhovali a tak jsem neměl nikoho než bráchu. Možná i proto mě moje studium docela bavilo. A možná i proto, že jsem skvěle vycházel s ředitelem.“*

Petr vzal svou poruchu učení jako výzvu k překonávání sebe sama. Začal více číst, píše v textovém editoru (Word), který mu označuje chyby, tím se učí. Má dvě děti – 1 a 2 roky staré – těm čte před spaním a sám říká: *„Chudáci moje děti, už teď jim čtu před spaním a někdy je to sranda.“*

Manželce jeho obtíže nijak nevadí, ale moc spolu o této problematice nehovoří. *„Ona nechápe, jak to, že někdo si plete písmenka. Tady platí přísloví „Sytý hladovému nevěří.“*

O možnosti dědičného zatížení Petr ví, ale nějak to zatím neprožívá. Můj osobní pocit je, jak pana Petra znám, že

pokud by se u jeho dětí objevily obtíže s učením či chováním, budou mít ve svém otci nejen oporu, ale hlavně dobrý vzor.

S Petrem jsme také hovořili o dyslexii ve spojitosti s jeho prací, zda o jeho obtížích ví nadřízení, kolegové, jestli a v čem konkrétně dyslexie ovlivňuje jeho práci. Tady je také na místě použít přímo jeho slova: „*Nestydím se za to, ale ani se tím nikde nechlubím. Jen se někdy třeba lidí s těmito problémy zastanu, protože se zbytečně podceňují. Podívejte, mě dali do béčka, protože jsem byl divoký a ne tak dobrý v učení. Snažili se mi naplánovat život, a kde jsem já a kde mí spolužáci z áčka? Jsem pyšný na své zaměstnání. Vypracoval jsem se sem z posledního místa. Mou práci to ovlivňuje pouze v tom, že když píše důležitý e-mail, tak jej píše ve Wordu. Jinak ne.*“

Petr se v rámci firemních kurzů pustil také do studia anglického jazyka. A já, jako jeho lektorka, mohu říct, že s nadšením, chutí a velice úspěšně. Zpočátku se moc neprojevoval, postupem času však byl stále sebevědomější a dnes (po roce) bych ho označila za jednoho z nejaktivnějších a nejšikovnějších členů jeho studijní skupiny. Jistě k tomu pomohlo i to, že skupina, která tady vznikla je velice sourodá, přátelská, umí si říct, jakým způsobem jim výuka vyhovuje. Tempo práce této skupiny je sice pomalejší, ale o to pečlivější a intenzivnější. Jednají jako tým a vytvářejí si sami velice pozitivní studijní prostředí. Petr si našel způsob, jak se učit slovníčka („*Prostě si je přečtu a zavřu oči, a představuji si, jak*

je píšu“). Jak jsem zmínila výše, má dobrou paměť a tudíž pravidla a mnoho dalšího řečeného si pamatuje z hodin.

Petr je tedy mladý muž, který má spoustu zájmů – hasiči, squash, lyžování, tenis, ale hlavně rodina a děti. Je profesně úspěšný (pracuje jako technolog v jedné velké strojírenské firmě). Můžete se tady ptát, jak tedy vlastně dyslexie ovlivnila jeho život? Samozřejmě ovlivňuje jeho život v oblasti čtení (porozumění textu: „*Někdy musím číst text i vícekrát.*“), psaní (spodoba písmen, jejich vynechávání, záměna slabik), gramatické jevy – což znamená pečlivou kontrolu písemností, více soustředění na práci. Nemá rád změny. („*Změny mi moc nevadí, jen mám strach z nových kolektivů. Nerad se seznamuji. Co se týče rituálů, tak jsem věřící a z toho nějaké rituály plynou.*“) Snaží se ničemu nevyhýbat, hledá řešení, jak věci udělat. „*Postupem času pozoruji, že vše se dá naučit, jen to chce číst, psát a počítat.*“

Řešení problémů místo jejich odkládání je to, v čem Petra dyslexie ovlivnila. Možná by nebyl až tak svědomitý a cílevědomý, pokud by mu v cestě nestála žádná překážka. Tenhle pozitivní přístup stojí za obdiv, jeho odvaha, vůle, kreativita, odhodlání být lepší v práci, zasloužit si úctu ostatních, nejen však v práci, ale hlavně v osobním životě – být jiným oporou, dobrým otcem, manželem. Prosté lidské hodnoty, které se dnes vytrácí. Petr je mladý muž s mnoha možnostmi před sebou a já vím, že s jeho postojem k životu a sobě samému možnostmi nepromarněnými.

Postskriptum

Sama sobě si kladu otázku, co mě na příběhu zaujalo nejvíce a už si také odpovídám. Je to Petrův posun od vědění *co chci*, k všímání si, *co někdo jiný potřebuje*.

(Text zkrácen, částečně stylisticky upraven.)

Dyslektik v rodině

Jana Hellerová

Když se nám Jirka narodil, bylo to krásné miminko, porod proběhl spontánně a všechno bylo v pořádku. Prošli jsme batolecím obdobím a všechno bylo pořád v poklidu. V jesličkách patřil k dětem, které se zapojovaly do společných her, tančil, zpíval s dětmi i sám, nikdy se nebál, a protože jsme s manželem pracovali, začal chodit po období v jesličkách do školky. V té době jsme bydleli ve Zlatých Horách, takže jsme se skoro všichni znali, a přechod z jesliček do školky byl bezproblémový.

Ve školce se naučil spousty písniček, básniček, říkadel, nikdy mu nedělalo problémy naučit se novou básničku nebo písničku, neřku-li říkadlo. Docela hezky kreslil, zpíval, takový kluk s občas rozbitými koleny, který jezdil na kole, tancoval v tanečním kroužku a měl spousty zájmů a zálib jako spousta dětí jeho věku. Nikdy jsem nespatriila, že by byl o něco horší než jiné děti.

V roce 1990 jsme se rozhodli odstěhovat ze Zlatých Hor zpátky do Ostravy. Jednak se uzavřely Rudné doly, kde manžel pracoval, a navíc Jirka měl jít do Základní školy v Ostravě. Vyměnili jsme byt a v roce 1991, kdy Jirka nastoupil do ZŠ, začaly všechny problémy.

Strašně se do školy těšil, nová aktovka, složka s písmenky, pytlík s novými bačkorkami.

A tím začalo peklo nám, jako rodičům, ale i Jiříkovi.

Nástupem do školy se převrátil celý náš dosavadní a spokojený život naruby. Kdo to nezažil, to nepochopí. A jak byl Jirka veselý kluk, najednou se z něj začal stávat, čím dál víc uzavřenější.

Když jsme psali čárky tužkou to ještě šlo, jeho únavu a zarputilost jsem přičítala změně prostředí, přece jenom jsme se stěhovali z malého města do velkého města. Tam měl spousty kamarádů, tady jen bratrance a sestřenice, babičky a dědu a nás jako rodiče, nic moc.

Najednou ho nebavilo číst, psát, ani kreslit. Domů ze školy chodil ubrečený a zamlklý. Když jsme se ho ptali na školu odpovídal vždycky, „*ale nic*“, trojky a čtverky plnily deníček a mi to nešlo do hlavy, co se děje. Úkoly jsme psali spolu, učili se, jako je to ve spoustě jiných rodin. Nejdříve škola a pak zábava. Stejně se to nelepšilo i přes naši snahu se s Jirkou učit.

Až na prvních třídních schůzkách jsme pochopili proč.

Syna učila paní učitelka, která učila mně a mého manžela. A spustila na nás, podotýkám, byli jsme na prvních třídních schůzkách v první třídě našeho Jirky, seděli jsme oba v lavici, takové té sklápěcí, malé: „*Váš syn je zaostalý, je tak akorát způsobilý do zvláštní školy.*“ Já jsem v tu chvíli nevěděla, jestli se mám naštvat a nebo začít brečet. Na vysvědčení byla 3 jako Brno, my to vzali jako selhání. První třídu na ZŠ Jirka dokončil v Porubě a my se měli opět stěhovat do nového bytu ve Výškovicích. Měla jsem z toho obavy co bude dál.

Než začal školní rok zašla jsem si do nové školy za paní učitelkou, která měla Jiříka po prázdninách učit. Všechno jsem jí popovídala, jaký syn je, co umí a co neumí. Nejdříve nic neříkala, ale pak řekla: „*Uvidíme*“.

Jirka si zvykl na nové bydliště a nakonec na školu. Je pravda, že po měsíci si nás paní učitelka volala a řekla. „*Váš syn má poruchu učení a vypadá to na dyslexii, víte co to je?*“ „Nikdy jsme se s tím nesetkali, tak jsme to přiznali. Paní učitelka nám jako první věc navrhla, ať s Jiříkem čteme přes okýnko, byl to takový pruh papíru a v něm vystřížené okýnko. A jako další navrhla vyšetření na PPP (pedagogicko-psychologická poradna). Jirkovi diagnostikovali poruchu učení – dyslexii, byl zařazen do specializované třídy a pak už to bylo v klidu a v pohodě. Jen občas se stávalo, že některá z učitelek nemohla překousnout Jirkovu poruchu. Vzpomínám si, že to byla učitelka, která učila angličtinu a Jirku neměla ráda. Když se Jirka hlásil na střední školu, která měla program i pro děti s dysfunkcemi, říkala, že jí Jirka nikdy nedokončí, že neodmaturuje.

Jirka na školu nastoupil, občas mu nešlo technické kreslení, ale po rozmluvě s učitelem jsme našli jinou variantu a nakonec Jirka odmaturoval se 2 dvojkami. Chtěl jít studovat na vysokou školu.

My rodiče jsme byli rádi, ale pořád jsme si uvědomovali, že to bude ještě větší záprah než dosud. Syn si dal přihlášky dvě, jednu na VŠB obor Bezpečnostní inženýrství a na OU obor Biofyzika.

Na OU se nedostal, ale na VŠB ano, začal navštěvovat první ročník a měl problémy, učil se každou volnou chvíli, technické výkresy kreslil manžel nebo i já, dneska už to mohu přiznat. Manžel kreslil ty, které se týkaly elektřiny, vystudoval VŠB elektrotechniku a já kreslila ty druhé – stavařské a strojírenské, protože jsem vystudovala strojní průmyslovku, takže to nám ulehčilo život.

Dalším krokem bylo zakoupení diktafonu. Jenže ještě v zimním semestru nás Jirka požádal, jestli by nemohl zkusit si udělat „přijímačky“ na OU obor biofyzika. Šel .... a dostal se.

Vysněná škola, vysněný obor. Mysleli jsme si, že si udělá jen Bc. , obor se mu líbil, přístup „kantorů“ nikdy nekomentoval, vždycky se domluvil. S dyslexií bojoval - to ano, vždycky mi říkal: *“Všichni, kteří se to naučí za hodinu, mám já, mami, tak za 4 hodiny“*. Bakalářský obor zvládl s titulem Bc. a když přišel s tím, že bude pokračovat dál v magisterském studiu, byli jsme moc rádi, že ho to baví.

Je pravdou, že jeden ročník opakoval, ale bylo mu umožněno pokračovat dál, my to zvládli finančně i psychicky.

To, že má jeden rok ukončený na jiné škole a ukončené magisterské studium na Ostravské univerzitě, je obrazem úsilí a píle nejen jeho, nás jako rodičů, ale i učitelů, profesorů, kteří ho učili.

Závěrem: Když jsem jednou potkala paní učitelku, která ho učila angličtinu a uštěpačně se mě zeptala: *„Tak co ten váš Jirka?“*

Nikdo mi neuvěří s jakou pýchou a škodolibou radostí jsem jí mohla a taky odpověděla: „*No, náš Jirk, nejenže odmaturoval se dvěmi dvojkami, ale minulý rok absolvoval magisterské studium biofyziky, sice s modrým diplomem, ale vystudoval*“.

Měli byste vidět, jak paní učitelka protáhla obličej a mi se najednou zdálo, že to všechno bylo tak strašně dávno.

Kdyby ale nebylo jedné mladé paní učitelky, která si jen tak všimla, že Jirka není hloupý, ale něco jiného ho trápí, kdo ví, kde by dnes byl.

A pokud Vás zajímá, či to byl příběh, mám svolení svého syna, abych jej uveřejnila. Jedná se o Mgr. Jiřího Hellera, který ukončil v roce 2010 studium na Ostravské univerzitě obor biofyzika.

Postskriptum: Gratulujeme. Kéž by všichni Jirkové měli chápající rodiče, učitelé a vstřícné odborníky poraden na všech stupních škol!

(Zkráceno, ojedinělé stylistické a pravopisné úpravy).

Všední den s dyslektikem

Lucie Florová

Má přítelkyně Jana je velmi sympatická, bystrá a inteligentní žena, avšak jsou u ní patrné jisté zvláštnosti. Třeba nemá pud sebezáchovy, je enormní zmatkář či zapomnětlivec. Neumí v mysli rozebrat a vyhodnotit několik informací najednou.

Dojíždíme za prací z Bohumína do Ostravy a ranní průběh je téměř vždy stejný. Odemkne auto, nastoupíme, ale už ho zevnitř nezamkne. Já nad tím neuvažuji, prostě tam ten bezpečnostní prvek někdo namontoval, tak ho používám, tedy když řídím sama. Takže vlastně každé ráno v autě řeknu slovo „zamkni“ a teprve potom je auto zamčeno. Pak je třeba odemknout zpátečku, vyřadit rychlost a tak dále, každý to zná... Tyto úkony mám zautomatizovány. Jana však ne, a proto dělá každý den ty stejné úkony v různém pořadí. V lepším případě nejprve nastartuje a pak musí zase vypnut motor, protože zpátečka je stále zamčená, v horším případě jí motor „zdechne“, protože nemá vyřazenu rychlost. Jakmile je tedy vše v pořádku a Jana zvládne v autě i zapnout rádio, vyrážíme do Ostravy.

Při řízení je roztržitá, křečovitě svírá volant a zbytečně hodně s ním krotí, jízda autem je poměrně adrenalinovým zážitkem. Jana si se mnou při řízení povídá, pak se ale patrně hůře soustředí na samotné řízení. Takže to ve finále vypadá tak, že mi něco vykládá a barvitě líčí a přitom jede třeba třicetikilometrovou rychlostí. Když se pak koukám do zrcátka,

jeví se to, že ostatní řidiče tím může provokovat a podobně, takže se nám pověsí na kufr a nervózně na nás najíždějí a podobně. Další problém vyvstává na světelných křižovatkách. Čím více se Jana soustředí na hladký a rychlý rozjezd, tím častěji ji motor zhasne, protože přidá málo plynu nebo naopak, přidá plynu tolik, že motor řve na celé kolo. Po osmihodinové směně mě zase vyzvedne v práci a jedeme domů. Cesta domů bývá ještě více adrenalinová, neboť Jana je unavená z práce a má spoustu nových zážitků, které mi chce hned povědět. A tak při jízdě mám pocit, že už snad nepoužívá ani zrcátka.

Postupem času jsem si na to téměř úplně zvykla a už mě to nechává vcelku klidnou. Skutečnost, že je Jana dyslektik a má tudíž jisté specifické projevy, v běžném životě vůbec nepozorují, až na to její časté zapomínání různých věcí na různých místech a jinou roztržitost. Problém je možná v tom, že já jsem až přílišný puntičkář a tím pádem mám asi větší potřebu mít věci pod kontrolou. Z počátku našeho vztahu se Jana poměrně styděla za svou jinakost a nechtěla přede mnou číst nahlas. Nyní s postupem času mi téměř pravidelně čte před spaním a musím říci, že se za tu dobu velmi zlepšila. Drobnosti, jako například že píše pravou rukou, ale jí levou a podobně, ty беру jako roztomilosti.

Na inteligenci, humoru a srdci „na pravém místě“ Janě dyslexie rozhodně nic neubírá. A tak vlastně každý všední den s Janou je něčím nevšední.

(Text zkrácen, stylisticky a pravopisně upraven.)

Porovnání studia dcery s diagnózou dyslexie a dcery bez poruchy učení

Eva Chrostková

Na téma dyslexie bych se chtěla podívat očima matky, která má dceru dyslektičku a také dceru bez dyslexie. Chtěla bych porovnat průběh jejich školní docházky a také jejich studijní výsledky.

Mám dvě dcery, starší Věrka vždy byla a stále je sebevědomá (někdy až moc) dívka dnes 23 letá. Věrka nikdy neměla na základní škole problémy s učením. Školní výsledky vždy vynikající a školu měla ráda. Jako dítě na prvním stupni ZŠ chtěla zrušit nebo alespoň zkrátit prázdniny. Od 6ti let hrála na klavír, zpívala ve sboru a vždy měla plno zájmů. Některé činnosti si jen vyzkoušela a po prvotním nadšení je opustila, jiné jí zůstaly dodnes, hlavně se jedná o hru na klavír.

Majka, byla jako dítě velmi živá. Svou starší sestru, brala jako vzor a chtěla se jí vyrovnat. Vždy byla tak trochu *zmatkář* a *popleta*. Měla vždy špatnou prostorovou orientaci. Na koupališti nedokázala sama obejít bazén, protože se dokázala ztratit i 20m od nás vzdálená, v lese jsem se ji neodvážila ani schovat za strom, protože následoval záchvat pláče, že se ztratila a už nás nikdy nenajde.

Od čtyř let Majka navštěvovala logopedii pro špatnou výslovnost sykavek a hlásek r a l. Na doporučení logopedky nastoupila do mateřské školy. Já jsem byla v té době v domácnosti. Manžel byl velmi pracovně vytížen, babičky v

zaměstnání, a proto jsme se s manželem rozhodli, že zůstanu s dětmi doma a budu se jim naplno věnovat. Dodnes si myslím, že toto bylo jedno z nejlepších rozhodnutí mého života.

Majka nástup do mateřské školky nesla velmi těžce, přestože byla ve školce jen dopoledne. Do školky chodila s pláčem a docela dlouho trvalo, než si na nový režim zvykla. Ve školce byla velmi tichá a do společného dění se nechtěla zapojovat. Nakonec si ale na školku zvykla a chodila do ní ráda. Vždy byla velmi milá a snaživá a paní učitelky ji měly moc rády. Ani s ostatními dětmi neměla nikdy problémy. Do školy se moc těšila. A po vzoru své sestry, začala také hrát na klavír. A tady nastaly první problémy. Majka nedokázala přečíst a zahrát dvě notové osnovy současně a hrát každou rukou jinou melodii. Byla tím hrozně zklamaná a snažila se hodiny a hodiny cvičit, bohužel se nic nezlepšovalo, a proto jsme se po poradě s učitelkou, rozhodli vyměnit klavír za flétnu. Majce jsme to zdůvodnili tak, že bude s Věrkou hrát duety klavír a flétna, což se také později stalo. Hra na flétnu se jí zalíbila a občas si zahraje i dnes.

První třídu jsme zvládli s velkým úsilím na jedničku. Majce šlo všechno pomaleji než Věrce a ona tím byla velmi zklamaná. Druhá třída už začala být velkým problémem. Neúhledné písmo, spojování slov v diktátech, první špatné známky. Hodiny strávené u domácích úkolů, pláč po každém neúspěchu. Třídní učitelka na mé dotazy odpovídala, že to je normální u některých dětí, že musíme věnovat učení více času,

že se to časem upraví. V okamžiku, kdy Majce začaly vypadávat vlasy, jsem navštívila dětskou lékařku. Ta mě vyslechla a poslala k dětské psycholožce. Psycholožka pojala podezření na stres způsobený školními neúspěchy a také přístupem paní učitelky, která byla velmi energická a rázná. Další postup bylo vyšetření na Pedagogicko-psychologické poradně, kde byla Majce diagnostikována dysortografie a já jsem se dověděla, jak mám s Majkou pracovat. Dobu učení jsem rozdělila do kratších úseků a snažila jsem se, aby učení vypadalo jako hra. Trénovaly jsme paměť, prostorovou orientaci, jemnou i hrubou motoriku. A pomalu se začaly dostavovat výsledky. To co Věrka zvládla po jednom přečtení, jsme s Majkou musely několikrát číst a nahlas po částech opakovat, ale Majka si časem našla způsob, který jí nejlépe vyhovoval. Naučila se trpělivosti a vytrvalosti. Od páté třídy ZŠ už zvládala většinu domácí přípravy samostatně. Jen když si něčím nebyla jistá, tak požádala o radu a kontrolu nebo o pomoc při přípravě nebo následné kontrole. Na druhém stupni už se stávalo minimálně, že by o tuto pomoc požádala. Základní školu ukončila s velmi dobrými výsledky.

Vždy se chtěla stát fotografkou. Proto její další cesta vedla na tříletý učební obor fotograf. Přestože jí učitelé na základní škole doporučovali střední školu, ona si vybrala učiliště. Já jsem její výběr schvalovala, nechtěla jsem, aby se stresovala velkými nároky, které jsou na uměleckých školách běžné. Majce se její obor líbil, měla výborné výsledky, byla vybrána i na zahraniční pobyt v Anglii a v Polsku. Studium ukončila s výbornými výsledky, a proto se rozhodla pokračovat

a na dvouletém studiu si doplnit maturitu. Také toto dvouleté studium absolvovala s velmi dobrými výsledky.

Majka vždy ráda četla a také ráda chodila do kina a divadla. V době studia střední školy, začala navštěvovat divadla stále častěji. A tato záliba ji motivovala k dalšímu studiu. Přihlásila se na filozofickou fakultu univerzity Palackého v Olomouci. Přes její velkou nervozitu zkoušky úspěšně zvládla a v současné době je studentkou prvního ročníku oboru Teorie a dějiny dramatických umění. Studium ji zcela uchvátilo. Aktivně se účastní školních i mimoškolních akcí. Pomáhá s organizací divadelních i filmových festivalů a přehlídek pořádaných školou a z těchto akcí pořizuje i kvalitní fotodokumentaci.

A nyní se vrátím ke své starší dceři. Věrka se po ukončení základní školy přihlásila na Střední pedagogickou školu v Krnově. A nastaly první problémy. Věrce najednou nestačilo učivo si jen přečíst před spaním. Znamky se ze dne na den zhoršily a Věrka se s tím srovnávala jen velmi těžce. Najednou nepatřila mezi nejlepší studenty a to ji trápilo. Na denním pořádku byly telefonáty a pláč, že studium nezvládne a co má dělat. Věrka se prostě musela naučit učit se. Nakonec vše dobře dopadlo a Věrka zdárně odmaturovala.

Po maturitě chtěla dále pokračovat ve studiu na vysoké škole. Bohužel nebyla přijata, proto nastoupila do práce jako vychovatelka ve školní družině. Své sny o vysoké škole ale neopustila a přihlásila se ke kombinovanému studiu učitelství prvního stupně ZŠ. Ale opět nastaly problémy s učením a hlavně

s její vytrvalostí a trpělivostí. V polovině druhého ročníku studium ukončila a přihlásila se ke studiu jiného oboru. V současné době pracuje jako učitelka v mateřské škole a připravuje se na přijímací zkoušky.

Postskriptum

Jen strohé konstatování – síla motivace a chápající, milující rodiče, kteří respektují odborníky. Děkuji za upřímnou výpověď.

(Text zkrácen, částečně stylisticky upraven.)

Kazuistika dospělé ženy s diagnostikovanou dyslexií

Matina Galiová

Osobní údaje:

Jméno: Jana

Datum narození: duben 1988

Rodinná anamnéza:

Jana je druhým dítětem v úplné rodině, má staršího bratra. Mezi matkou (VŠ) a otcem (SOU) je velký věkový rozdíl. Rodinné zázemí je velmi dobré, pečující.

Předškolní věk:

Ve 2,5 letech začala Jana chodit do jeslí, ve 3 letech do MŠ. Zde si velmi těžce zvykala, stala se z ní „maminčina sukénka“, pravidelně plakala při loučení, nechtěla se matky pustit. Postupně začala být tvrdohlavá, své požadavky si vynucovala pádem na zem, vztekáním, kopáním. Pro špatnou výslovnost byla v péči logopeda. Rodiče byli pracovně velmi vytíženi, s výchovou pomáhali prarodiče z matčiny strany. Předškolní rok strávila Jana u prarodičů v Ostravě. Zde přetrvávaly její problémy v chování -vzdorovitost, paličatost, nerada se přizpůsobovala. Rodiče i prarodiče byli důslední, snažili se vést Janu k zodpovědnosti. Pořídili jí pejska, o kterého se měla starat. Babička ji brávala často s sebou do denního stacionáře pro handicapované děti, kde pracovala. Zde se Jana

s dětmi společně učila, cvičila, hrála si. Projevily se u ní první náznaky sociálního citění a trpělivosti pomáhat.

Základní škola:

V 6 letech nastoupila Jana do 1. třídy k učitelce, která učila i jejího staršího bratra. Matka jí vysvětlila Janinu povahu a určité potíže s chováním. Paní učitelka k ní přistupovala trpělivě, s ohledem, ale důsledně. Brzy odhalila narůstající problémy se čtením a psaním. Doporučila rodičům vhodný přístup k domácí přípravě, zapůjčila čtecí okénko, zvolila individuální přístup. Došlo sice k mírnému zlepšení, ale přesto byla Jana již ke konci 1. třídy vyšetřena v PPP, kde jí byla diagnostikována dyslexie.

Na doporučení PPP přešla ve 2. ročníku na novou školu do dyslektické třídy, kde bylo pouze 11 dětí. Pomalu ustávaly problémy s Janiným chováním. Zde zůstala až do 5. ročníku.

Přes pravidelnou přípravu přetrvávaly obtíže ve čtení i psaní (záměna i/y, s/z, b/d, a/o, h/ch, m/n), velmi pomalé tempo, zadržávání v četbě, škaredý rukopis.

Jana díky citlivému přístupu učitelů chodila do školy ráda, byla hodně snaživá a zodpovědná.

Druhý stupeň základní školy absolvovala již ne v dyslektické třídě, ale se zajištěným individuálním přístupem. V 9. třídě úspěšně složila přijímací zkoušky na SŠ zdravotní, obor všeobecná sestra.

Rodiče i Jana konstatují, že měli v ZŠ velké štěstí na učitele, kteří měli pochopení a brali ohled na její problémy.

Střední škola

S nástupem na střední školu začaly těžkosti s přístupem učitelů, kteří nezohledňovali dyslektické obtíže ani v jazyce českém a literatuře. I přes to, že Jana četla knihy mnohem déle než její vrstevníci, snažila se je dočíst, často se však musela vracet, aby text vůbec pochopila. V domácí přípravě jí stále pomáhala maminka. Celé studium byla v jazyce českém hodnocena stupněm dostatečně.

Největší problém nastal ve 4. ročníku při maturitní písemce z jazyka českého. Janina dyslexie nebyla zohledněna a pro mnoho pravopisných chyb je hodnocena stupněm nedostatečně. Zkoušku musela opakovat v září. Odborné předměty však zvládla velmi dobře a na praxi byla hodnocena výborně.

Zaměstnání:

Po studiu Jana nastoupila do nemocnice na plicní oddělení, kde je zaměstnána již pět let. Při zaměstnání studovala tři roky v pomaturitním studiu, dosáhla kvalifikace *registrovaná zdravotní sestra*. Práce ji velmi baví. Stále se však potýká s určitými problémy, zejména se záměnou písmen a hlasitým čtením, kdy nedokáže u některých slov říci nahlas totéž, co vidí. Výhodou je psaní zdravotních záznamů do PC, které upozorňuje na chyby.

V zaměstnání kolegové vědí o Janiných potížích s dyslexií a snaží se jí v tomto směru pomoci. Je hodnocena jako velmi

pracovitá, obětavá a přes svůj mladý věk zastává zodpovědné úkoly.

V současné době si Jana uvědomuje, jak důležitý pro ni byl přístup rodičů a prarodičů ve výchově, jejich trpělivost a důslednost. Díky jejich podpoře a pomoci (hlavně maminky) zvládla i pro ni nelehké období na SŠ, kdy přes velké úsilí nedosahovala kýžených výsledků. Je vděčná také za to, že ji odmalička vedli k zájmu o knihy. Pravidelnou četbou knih došlo ke zlepšení v porozumění čtenému. Jak sama říká – čte jen potichu a pomalu, ale ráda.

Postskriptum

Jana ví, co je to zodpovědnost, řád, ... směřuje k sebepoznání. Uvědomuje si, že důsledná rodinná výchova, citově bohatý přístup rodičů a prarodičů ji přivedl k budování vlastní identity.

Snad jen dodat, že Jana vyrůstala v době, kdy učitelé již byli vzdělávání v problematice specifických poruch učení, nejdříve na prvním stupni základní školy, posléze na střední škole. Ale ke skutečnému pedagogickému mistrovství se dopracují teprve praxí a stálým studiem nových poznatků, které s sebou specifické poruchy učení přinášejí.

(Upraven název, zkráceno, opraveny gramatické chyby.)

Pohádka o dvou planetách

Monika Stehlíková

*Byla, nebyla, za devatero Galaxiemi, za devatero Mléčnými drahami, plula vesmírným prostorem jedna nevelká planeta, která se jmenovala **Pochopení**. Na té planetě žili všichni ve vzájemné souhře a pohodě, rádi společně pracovali a rádi si vycházeli vstříc, rádi se společně bavili, radost jednoho byla radostí druhého, smutek jednoho byl smutkem druhého.*

Všechny děti tady rády chodily do školy, protože ve školách učili usměvaví učitelé, kteří nebyli stresováni učebním plánem a nedostatkem času, ale naopak, měli tolik času, kolik potřebovali pro své žáky. Všem se dobře učilo, protože ve třídách bylo nejvíce 15 dětí a všechny si navzájem pomáhaly a podporovaly se a společně jezdily na výlety a do školy v přírodě.

*A nikdy se nevysmívaly tomu spolužákovi, který onemocněl nemocí, jež přivanula na planetu **Pochopení** v mikročástečkách kosmického prachu odkudsi z druhého konce Galaxie. Tato nemoc byla nazvána jménem **Šance**. Ten zvláštní název jí byl dán záměrně, protože všichni chtěli, aby se nemocný člověk a všichni kolem něj upírali ne k jeho nemoci, ale k němu, jako k člověku, který má i přes svou nemoc tisíce jiných možností, jak se prosadit, ukázat světu své dovednosti a nadání ve všech dalších směrech. Ta nemoc se projevovala tím, že kdo onemocněl, neuměl napsat písmenka tak, jak se patří. Zaměňoval písmenkům bříška, počet nožek, nebo je stavěl na hlavičku, nebo je úplně zapomněl napsat. A když něco napsal,*

tak to zase nešlo po něm vůbec, ale vůbec přečíst. Nebo také nedokázal některé texty přečíst, i když číst uměl.

*Ale protože na planetě **Pochopení** dokázali této nemoci porozumět a dokázali nemocného podpořit a pomoci mu, vyrůstali zde rovní, nezlomení lidé, kteří se dokázali vyrovnat se svým hendikepem a dokázali se prosadit v mnoha oblastech života, a tak z nich časem byli noví usměvaví učitelé a lékaři, spisovatelé a programátoři, pekaři nebo prodavači.*

*Byla, nebyla, za dalšími devatero Galaxiemi a za dalšími devatero Mléčnými drahami, plula vesmírným prostorem jiná nevelká planeta, hodně podobná té předchozí planetě, ale všechno na ní jako by bylo úplně naopak, než na planetě **Pochopení**. Ta druhá planeta se jmenovala **Nepochopení**.*

*Na planetě **Nepochopení** žili také lidé, ale být ve vzájemné shodě a souhře jim dělalo moc velký problém, v práci spolu nevycházeli a dokonce si dost často navzájem škodili. Když měl někdo trápení a bolest, často nedokázali ti druzí skrýt škodolibou radost.*

Děti tam nechodily do školy rády, protože jejich učitelé byli vystresovaní a zamračení. Museli totiž plnit nesmyslné nastavené plány učení a to vše ve třídě, kde měli běžně 30 žáků, kteří byli navíc neukáznění, neradi se učili a věčně jim vyzváněly mobily. Společné výlety byly postupně zrušeny, protože s neukázněnými žáky se učitel dostal leda tak do nějakého maléru.

*Také tuto planetu trápila nemoc, která sem čas od času přilétla z vesmírného prostoru. Na planetě **Nepochopení**, jak asi tušíte, nemoc nazvali **Konečná**. Nemoc tak pojmenovali proto, že podle nich člověk, který onemocněl touto nemocí, nebyl schopen zařadit se mezi ostatní, mysleli si, že není roven ostatním, mysleli si, že nemůže vystudovat nebo vykonávat povolání, jaké by chtěl. A tak ve chvíli, kdy nemoc byla u žáčka zjištěna, nastaly mu krušné chvíle. Jeho nemoc se stala jeho prokletím, každodenně zažíval ústrky a nepochopení, výsměch spolužáků a výčitky učitelů i rodičů. A jak šel den za dnem, stával se čím dál tím víc zatrpklejší, uzavřenější, smutnější a nešťastnější. Každý další neúspěch jej srážel níž a níž a ve svém životě už se pak nikdy nedokázal uplatnit tak, jak si kdysi přál.*

Zazvonil zvonec a pohádky je konec.

*A já se ptám, není vám planeta **Nepochopení** nějak povědomá?*

A na které planetě byste chtěli žít?

(Text bez úprav.)

Máme doma stavitele, umělce a filozofa

Petra Raczková

Jsem matkou dvou synů. Starší Filip je 10letý a mladší Lukáš šestiletý. Jako osoba, která základní a střední školu absolvovala bez nutnosti se spousty hodin učit, jsem nebyla připravená na roli matky dyslektického dítěte (Filip).

Filip přišel na svět 11 měsíců po svatbě. Těhotenství probíhalo bez komplikací, ale v závěru jsem byla léčena na vysoký krevní tlak. Porod byl vyvolávaný po termínu a několika hodinách bylo přistoupeno k císařskému řezu, pro špatné ozvy a špatnou polohu plodu. Filip při narození vážil 4050g a měřil 52cm a měl silnou žloutenku. Byl kojen do 10 měsíců a vyvíjel se naprosto normálně.

V předškolním věku se u Filipa projevila dyslálie a byl necelé dva roky v péči logopeda. V mateřské škole patřil Filip k nejhodnějším dětem, byl velice tvořivý, navštěvoval výtvarný kroužek a paní učitelky neshledaly jediný důvod pro odklad školní docházky, který jsem jako matka zvažovala. Filip se však do školy velice těšil a tak nakonec do první třídy nastoupil.

První problémy nastaly už po několika týdnech, nastalo rozčarování, zklamání, výsledky neodpovídaly vynaloženému času a námaze. V té době přišel Filip o veškerý volný čas a kamarády, protože splnění domácích úkolů si vyžádalo s přestávkami skoro celé odpoledne. Nejvíce času jsme věnovali čtení a psaní, ale problémy byly i v angličtině a zatěžovalo nás i

časté a zdlouhavé vybarvování v matematice, která co do počítání Filipovi nečinila potíže.

V listopadu už Filip nosil ze školy trojky a to mě donutilo vyhledat paní učitelku. V nejbližších konzultačních hodinách jsem se vypravila do školy, abych zjistila, kde je zakopaný pes. Bohužel jsem si neodpustila zeptat se, proč mají děti tři domácí úkoly denně, a jestli to není trochu moc. Paní učitelka mi sdělila, že jsem první, kdo si stěžuje a že v první třídě je to nutné. Dále mi sdělila, že podle jejího názoru, bude mít Filip dyslexii, ale ještě je brzy na nějaký závěr a že počkáme půl roku a pak uvidíme víc. Ptala jsem se, jak se s ním mám dále učit a bylo mi doporučeno hlavně trénovat čtení. Bylo mi sděleno, že s Filipem nejsou žádné výchovné problémy, jen mám více dbát na úpravu a včasné vypracování domácích úkolů.

Filipovy problémy ve čtení přetrvávaly, četl velice pomalu, stále slabikoval a přibývaly problémy v diktátech, kde chyběly písmena, háčky a čárky nad slovy neexistovaly vůbec a někdy byla i celá věta napsaná, jako jedno slovo. V pololetí, když syn přišel ze školy s tím, že se mu spolužáci smějí, že je hloupý, už můj pohár trpělivosti přetekl. Navštívila jsem paní učitelku, která je zároveň výchovnou poradkyní a požádala jsem ji, aby byl Filip poslán na vyšetření na Pedagogicko-psychologickou poradnu.

Na Pedagogicko-psychologické poradně byla Filipovi vyšetřena psycholožkou. Závěr – intelektové schopnosti v pásmu mírného nadprůměru, nerovnoměrný vývoj CNS, kolísání

pozornosti, unavitelnost, pomalé psychomotorické tempo, nevyzrálá grafomotorika, výborná dlouhodobá paměť, ale oslabená krátkodobá paměť, výborné percepční schopnosti, manuální zručnost, dobré logické myšlení a vnímavost k detailům. Proběhlo také pedagogické vyšetření a závěr – obtíže ve čtení, psaní ve smyslu dyslexie a dysortografie, neobratná grafomotorika, drobné řečové obtíže, obtíže v koncentraci, pomalé pracovní tempo, zkřížená laterálnost. Dále byla doporučena reedukace dyslexie jedna hodina týdně.

Po roce byl Filip odeslán na neurologii, kde mu byla diagnostikována lehká mozková dysfunkce, hypoaktivní forma (porucha pozornosti bez hyperaktivity) a na doporučení neuroložky a psychologičky bylo Filipovi doporučeno věnovat více času zájmovým aktivitám a kamarádům a to i na úkor školních výsledků.

Ve škole jsme další dva roky neúspěšně bojovali, protože čím více jsme se učili, tím horší byly výsledky. V této době bylo syna nemožné motivovat k učení a jeho sebevědomí bylo velice nízké. Zlom nastal ve čtvrté třídě s příchodem nových vyučujících. V matematice jsme najednou byli neúspěšní a v českém jazyce jsme slavili úspěchy. Po půl roce se vše stabilizovalo a Filip nosil ze školy jedničky a dvojky. Po dohodě s novou třídní učitelkou jsme zavedli reedukační hodinu angličtiny, která se velice osvědčila. V českém jazyce stále bojujeme s neochotou ke čtení a s diktáty, ale přístup paní učitelky způsobil, že Filip už k tomu přistupuje s nadhledem a

ví, že v jiných oblastech je výborný a to ve slohu, v recitaci, v samostatné práci a umí i velmi dobře argumentovat a vést diskusi a rozebírat problémy.

Filip se ve volném čase věnuje sportu, hraje ping-pong, trénuje judo, hraje míčové hry. Největším koníčkem je mu modelářství, umí pracovat s kovy, dřevem, umělými hmotami a jeho manuální zručnost a tvořivost jsou na vyšší úrovni než u jeho spolužáků.

Budoucnost nám přinese přechod na druhý stupeň základní školy. Filip získal sebevědomí, tak doufám, že za rok budu moci svá slova potvrdit.

(Text krácen.)

ŽIVOT S DYSLEXIÍ NENÍ JEDNODUCHÝ – přesvědčivé fragmenty výpovědí

Před nástupem do školy – počátky problémů

- *A tak se mi pletly pravá a levá strana, časové údaje.*
- *Zaznamenány nezládnuté funkce zrakového a sluchového vnímání, neschopen sluchové diferenciacce, analýzy a syntézy.*
- *Narušené komunikační schopnosti.*
- *„Komické komolení slov“, kterému nikdo nepřikládal význam. Náš popleta!*
- *Nezámám o knihy.*
- *Nerad kreslil, stříhal, maloval...*
- *Nadměrná živost, impulzivní chování.*
- *Dlouhodobě těžce prožívané odloučení od rodičů (MŠ).*
- *Informace o světě přijímám, neptám se p r o č?*
- *Rodiče postrádají bližší objasnění možných rizik školního neúspěchu.*

Začátky školní docházky a nastupující potíže se zvládáním trivía a ostatních předmětů..... někdy až do dospělosti

- *Píšu oběma rukama..., písmenka se pletou a pletou..., neorientuji se v textu, přeskakují, vymýšlím si. Jsem pořád pozadu!*
- *Pro spolužáky blbeček a ještě má samé úlevy!*
- *Pocit osamělosti.*
- *Žák turista – změny škol, ukvapená rozhodnutí rodičů.*
- *Nevhodná komunikace mezi rodiči a učiteli nevyřeší problémy dítěte.*
- *Něco není v pořádku – častý výrok učitelů v první třídě.*
- **Nejtěžší na základní škole** bylo pro E. čtení s porozuměním, psaní, kdy psala pomalu a nečitelně, velkým oříškem bylo také počítání, též cizí jazyk, ve kterém měla problém slova přečíst a ještě překládat, dále měla problém s vytleskáváním rytmu v hudební výchově.(Veronika Farová)
- **V druhé třídě, kdy začalo složitější psaní a počítání,** začalo být učení pro B. těžší a těžší. Písmo měla neúhledné, ze slov jí začala vypadávat písmenka, z vět celá slova. Diktát pro ni skončil vždy pětkou. V matematice se jí pletly číslice a největším problémem bylo, když měla porovnat dvě čísla a říct, které je větší nebo menší. To už se sestře nezdálo a obrátila se ve škole na pedagogického poradce. Tak už se začalo

spekulovat, že by mohlo jít o dyslexii. Ve druhé třídě navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu, kde bylo naznačeno, že by mohlo jít o dyslexii, ale diagnóza potvrzena nebyla. V páté třídě opět navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu, kde jim oznámili, že má rysy dyslexie, lehčí formu dysortografie.

Obrat nastal, když se rodina rozhodla, že B. zvládne cestu autobusem do Budějovic a šestou třídu nastoupila do vyrovnávací třídy. Ve třídě bylo jen asi dvanáct žáků. B. se tam velmi líbilo, její postoj ke škole a učení se změnil. Začala ráda chodit do školy. Učitelka byla na ně hodná, věnovala se jim velice pečlivě, učivo probírali pomaleji. B. začala nosit jedničky. Vzrostlo tím i její sebevědomí, protože před tím se jí spolužáci vysmívali, že je hloupá. Ukončila zdárně základní školu s velmi dobrými známkami. Na střední školu nastoupila v Písku, kde první rok byla na internátě. Po třech letech se vyučila aranžérkou květin. Dá se říct, že způsob výuky a změna prostředím a zvýšené sebevědomí způsobilo, že se zlepšila v učení. Po vyučení začala pracovat v Globusu v Budějovicích jako prodavačka na úseku domácí potřeby. (Grazyna Maňasová)

- **Jak respektovala vyučující diagnózu dyslexie vystavenou pedagogicko psychologickou poradnou?**
„No ale co, že, i když jsem potom měl tohle v papíru

napsané, tak známky se mi... jo, klasifikovaly trochu jinak, ale stejně to bylo na úrovni úplně..., nebo pod úrovní jako takhle, nebo jak to mám říct...nevím. No jako ne, že bych se cítil méněcenný, nebo něco, to ne, nebo jako mezi vrstevníky, ale prostě stejně si myslím, že to nemělo význam, protože oni se mě tím pádem asi nesnažili to naučit, oni viděli, že mám v papíru napsané toto, a tím pádem...“

Na otázku, zda se mu doma věnovali, odpovídá: „No nijak zvlášť pro, nechali mě takového samostatně, prostě.“ I když věděli, že máš dyslexii? „No to je právě to, že jim to nebylo jedno, ale oni nevěděli, jak se k tomu postavit, že...“

Velmi mne také zajímalo, jak jej dyslexie ovlivňuje dnes, v dospělosti. Z počátku přemýšlel, ale poté se rozpovídal: „Nepocituju to, snažím se psát hůlkovým, když mám něco napsat, nepíšu psacím, podpis mám jenom takový hieroglyf, to by napodobilo i pětileté dítě, možná, no a jinak nevím...nemyslím na to, nepocituju to, protože na to nemyslím, že nepotřebuju to k práci, k nějakému výkonu práce nebo toto, takže tím pádem ten mozek prostě nepřemýšlí nad nějakými takovými věcmi. Já se soustředím na svoji práci, kterou mám.“ M. dnes pracuje v Třineckých železárnách, a momentálně si dělá rekvalifikační kurz na svářeče. (Iveta Košilová)

- **Malá N. se do školy velmi těšila**, záviděla bratrovi úkoly a chtěla je vypracovávat s ním, ráno prosila maminku, aby mohla jít také do školy za paní učitelkou. Milovala obrázkové knížky, byla hodně zvědavé a zvědavé dítě. Rodiče zářili štěstím, jak šikovnou mají dceru.

Po nástupu na základní školu se první dva roky nedělo nic, co by se nějak vymykalo normálu. Její pomalost ve čtení a psaní byla omlouvána tím, že „každé dítě se to přece musí naučit,“ ostatní děti mnohdy také slabikovaly, tudíž to nikomu nepřišlo zvláštní.

První náznaky toho, že by bylo něco opravdu v nepořádku se objevily až ve třetí třídě. Ostatní spolužáci už uměli docela solidně číst a psát, zatímco N. v tomto ohledu poněkud zaostávala. Ve svých devíti letech stále slabikovala a naučit se básničku byl pro ni nadlidský úkol. Smutné bylo, že ji tak viděli nejen spolužáci, ale také učitelé.

Vadilo jim, že je příliš tichá, příliš nenápadná, poddajná a dle nich hloupá. Měla problémy s učením a neměla lepší známku než trojku. Občas se vyjadřovala nesouvisle i v běžné mluvě dělala chyby, například zaměnila pořadí slov a při tom všem na člověka koukala svýma velkýma nevinnýma očima.

Rodiče s ní navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu, kde absolvovala řadu vyšetření. Diagnóza:

dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie. Výsledky odeslali na základní školu, kam chodila, s žádostí o speciální přístup k jejímu vzdělávání. Problémy na škole narůstaly. N. v posledních dvou letech přešla na jinou školu, kde nastal obrat k lepšímu. V ročníku bylo kromě N. dalších 6 dyslektiků a škola na ně byla dobře připravena. Dostávali více času na diktáty, které byly kratší, z básničky učitelce stačila polovina a její nemotorností se nikdo nepodívoval. Zejména díky nízkému sebehodnocení a nedůvěře ve vlastní schopnosti si v deváté třídě podala přihlášku na učební obor cukrářka. Nikoli proto, že by toužila péct dorty, ale jednoduše věřila, že zde nebude mít potíže. Závěrečné zkoušky složila bez problémů, dalo by se i říci, že se její potíže částečně zlepšily.

Nastal ovšem jiný problém, a to ten, že dnes, ve svých 19 letech, ve svém oboru nemohla nalézt zaměstnání. Její spolužačky tuhle situaci vyřešily nástavbovým studiem. N. si podala přihlášku na učební obor číšník-servírka. Ptala jsem se jí, proč chce další výuční list a nezabouje o maturitu. Odpovědí mi bylo, že by ji prý stejně neudělala, tak že se o to raději ani nebude pokoušet.

Pozitivním aspektem celého příběhu je, že N. nezůstala společenským outsiderem. Na učilišti nalezla několik dobrých kamarádek, se kterými podnikají společné akce,

o nápadníky také nemá nouzi. Ráda se směje a její přítomnost člověka zahřeje.

(Zuzana Tognerová)

Nová úskalí v podobě střední školy

- **Další vývojová etapa byla spojena s přechodem na střední školu.** Dlouhé a složité bylo vybírání školy. Složitý nebyl jen výběr školy, ale zároveň vysvětlení, proč není ta či ona škola vhodná, když jsou to chlapeci inteligentní, komunikativní, se skvělou slovní zásobou, dobrými vyjadřovacími schopnostmi a mají jen jediný problém – psaní a gramatiku. Los nakonec padl na Waldorfskou školu. Dnes s odstupem času již můžeme hodnotit a je třeba konstatovat, že volba byla správná. (Hana Glogovská)
- **Můžeme zmírnit problémy dyslektiků na základní škole natolik, že téměř bezproblémově zvládnou střední školu?** Nástupem na střední školu se hodně věcí změnilo. S. neměla potřebu nikomu říkat, že je dyslektik. Přestala navštěvovat pedagogicko-psychologickou poradnu. Nevyužila žádných výhod ani u přijímacích zkoušek ani během studia na střední škole, studovala veřejnou správu. Tady měla poprvé na vysvědčení z českého jazyka jedničku, protože měli jen literaturu a žádnou gramatiku. Po střední škole vystudovala vyšší odbornou školu teologicko-sociální a dnes pracuje jako sociální pracovnice v domě

s pečovatelskou službou. Žádné větší problémy kvůli dyslexii nepocítuje, jen menší chybovost v gramatice při psaní dopisů. Jediné omezení je, že si nemůže udělat řidičský průkaz. Navštěvovala již tři autoškoly na různých místech a v jiných městech, ale vždy neúspěšně. Sama uvádí, že není schopna zvládnout tolik věcí najednou, jako je řazení, spojka, plyn, brzda a sledování provozu a dopravních značek. Jejím velkým přáním je mít řidičský průkaz a vlastní auto a tím být zcela nezávislá. (Michaela Bělunková) Poz.: Zde významnou roli hraje i stupeň postižení dyslexií.

- **E. na střední škole.** Nejtěžší: matematika, cizí jazyk ve čtené i mluvené podobě. Praxe – chodila na střední zemědělskou školu, bylo pro ni těžké soustředit se a pochopit technické věci. Řidičák na traktor ani nedělala, protože když si zkusila jednu jízdu a to jen okolo dvorku, tak to pro ni bylo natolik vyčerpávající, že zbytek dne se už nemohla dost dobře soustředit na další předměty. Poslední ročník na střední škole měli dělat ve skupinkách do odborných předmětů projekt. E. měla problém vůbec pochopit, co se po ní chce, protože si měli představit, že vlastní farmu jako skupina. Na farmě měli chovat zvířata a pěstovat plodiny. Měli vytvořit plán a spočítat, kolik vypěstují, jaké plodiny, jaký bude z toho výnos, kolik spotřebují zvířata krmiva a podestýlky a kolik to bude stát atd. E. si to neuměla prakticky představit, organizace a počítání bylo u ní

špatné a v sociálních kontaktech se jí moc nedařilo. Byla našťestí ve skupince s děvčaty, které se jí snažily pochopit a pomoci, aby se také zapojila. (Veronika Farová)

- **Střední škola proto bývá pro mnoho studentů s poruchou učení velmi stresující.** Studenti se straní kolektivu, většina z nich se už v dřívějších letech setkala s posměšky, s názory, že jsou „divní“ a že „neumí číst a psát“ a nezřídka i se šikanou. Není tedy divu, že s příchodem nového kolektivu přichází strach, zda opět bude brán za toho „divného“. Studenti s dyslexií a jinými poruchami učení mívají většinou rozsáhlejší problémy, než jen problém se čtením nebo psaním. Většinou to bývají problémy v komunikaci a spolupráci s ostatními lidmi. Jsou uzavření, stydliví, bojácni a neradi s někým hovoří. Baví se třeba jen s pár lidmi ve třídě. Když jsou vyvoláni, tak začnou zmatkovat, jsou vystresovaní, koktají a neumějí najít srozumitelnou odpověď. Tyto situace pro ně bývají značně nepříjemné a jsou ještě podtrženy případnými nevhodnými poznámkami spolužáků nebo mnohdy i kantorů. Na středních školách je důležité, aby o poruchách studentů věděli vyučující, výchovný poradce.

Z této zkušenosti si myslím, že je velice dobré, že jsou kritéria maturitní zkoušky upravena pro dyslektiky a studenty s jinými poruchami učení. Větší časový prostor

je pro tyto studenty potřebný. Proto by se ti, co mají nějakou poruchu učení a snaží se to neřešit nebo si to nepřipustit, neměli bát navštívit pedagogicko – psychologickou poradnu. Jejich studium potom bude méně stresující a snad o něco snadnější.

(Markéta Svojková)

- **Naše společné setkávání** se pro tentokrát tedy nesmrsklo na zpravidla nepravidelné třídní srazy spolužáků ze základní školy, ale pokračovalo plynule dál. Nesklouzli jsme k pouhému míjení se na chodbách. M., ne že já bych se taky nesnažil, vždy prohodil pár slov. S ohledem na image introverta do morku kostí, kterou si u mě za devět let školní docházky stačil vybudovat, byl mnohem otevřenější a uvolněnější. Trochu mě to mátl. Ale řekněte sami, neznáte ten pocit, kdy cítíte růst? Právě to se M. zřejmě přihodilo. Hodin českého jazyka ubylo a v ostatních předmětech dokázal nejen potlačit nedostatky, ale hlavně prokázat své kvality. Pokud dokážete kompenzovat svůj handicap, pak vám už nic nestojí v cestě. V M. případě to byla cesta na vysokou školu. (David Zowada)

S diplomem do světa

- **R. po maturitě nastoupil na vysokou školu báňskou, obor programátor.** Na vysoké škole se s nikým o své tajemství „dyslexie“ nepodělil. Problém nastal při psaní, ale toto vyřešila kontrola pravopisu a stylu před

odevzdáním. Úspěšně ukončil bakalářské studium a nastoupil na navazující inženýrský obor.

Jako dospělý muž si je vědom, že má diagnózu dyslexie, ale nepovažuje ji za nějak omezující. Je součástí jeho samého a bez ní by to už nebyl on, jak sám říká. Při nástupu do zaměstnání nikomu o své dyslexii neříkal, oficiálně to neví ani jeho spolupracovníci. Jeho snoubenka o dyslexii ví, mluvili o ní při plánování své společné budoucnosti a dětí. R. má to štěstí, že má mírnou formu dyslexie, život mu na první pohled ztěžuje „pouze“ v písemném projevu a ve čtení nahlas. Pouze on sám ví, kolik času mu zabere příprava do školy a také třeba na veřejné prezentování své práce. Nikdy žádné pomůcky nepoužíval, pokud opomene Slovník spisovné češtiny, Slovník cizích slov a Slovník synonym. Mezi R. dnešní koníčky patří dobré jídlo, vaření, čtení, aikido, turistika, badminton, modelování letadel a návštěvy divadla. (Hana Kalvarová)

Téma stále aktuální – pochybnosti

- Dá se vůbec takto diagnostikovat již dospělý jedinec? A dá se vůbec ještě v dospělosti s tímto problémem něco dělat? Obávám se, že pokud se k řešení nepřistoupí opravdu od prvopočátku, pak už není šance situaci zvrátit. (Hana Glogovská)

Výroky učitelů, které mi pomohly

- *Nikdo učený z nebe nespádl aneb jen ne rezignace!*

- *Volba střední školy-sázej na to, co umíš.*
- *Chceš angličtinu zvládnout? Bojuj, návštěva soukromých hodin ti může pomoci?*
- *Se sportem zvládnutá i maturita.*
- **K. začala také jezdit na koních**, což si myslím podpořilo její schopnost soustředit se na určitý úkol, vybijí při tom přebytečnou energii a zároveň si začala také více věřit a učit se být trpělivější a zodpovědnější. Zjistila, že pokud chce dosáhnout jistého cíle, vždy bude muset vynaložit více energie než její vrstevníci a je jedno, zda se jedná o držení rovnováhy v sedle, nebo o učení. Naučila se s diagnózou dyslexie pracovat a pochopila, že svůj „handicap“ může překonat houževnatostí a pílí a že tento čas nebude ztracený, protože vidí výsledky své snahy. (Izabela Pavloková)

Nešetrná opatření a doporučení

- *Patří do pomocné třídy, opožděná a zaostalá. A ejhle, po vyšetření na PPP - byla to dyslexie.*
- *I přes diagnózu dyslexie snaha přeradit na zvláštní školu. Ale to už je snad minulost!*
- **V posledních ročnících druhého stupně** jsme byli (v rámci třídy) rozdělení do tří řad, kdy řada u dveří byla složená z těch, kteří se chystali na SŠ, střední řada na obory s maturitou a řada u okna byla z těch „slabších“. Řeklo by se: segregace. Ale nám to bylo vysvětleno tak,

že na zájemce o SŠ musí být větší nároky a navíc zlobí, když úkol vyřeší, proto dostanou úkolů více. Naopak ti „nejslabší“ budou mít delší čas na řešení úkolů. Pravda, je to už dost let, ale ve mně utkvělo právě toto vysvětlení a možná proto se mi to v té době nezdálo nijak závadné. Ale nevím, jestli to stejně vzali i spolužáci, kteří právě v té řadě u okna seděli. V každém případě v tom byla alespoň nějaká snaha pomoci, a jelikož i interpretace ze strany vyučujícího vyzněla správně, nenastalo nějaké posmívání či povyšování. Alespoň na kolik si má paměť vybavuje. (Hana Glogovská)

- **Maminka se rozhodla požádat o vyšetření na pedagogicko psychologické poradně**, Syn byl diagnostikován jako dyslektik a dysgrafik. Ani přes doporučení poradny jeho vyučující učitelka nereagovala příliš pozitivně a do paměti se matce vryla (téměř památeční) věta: „ a jak k tomu přijdou děti, které takový papír nemají...“

Síla pedagogické pomoci učitelů

- *Individuální vzdělávací plán.*
- *Objasnění projevů dyslexie rodičům dítěte, žákovi, spolužákům!*
- *Škola jej nadchla nejen systémem vzdělání, snahou naučit přirozeně, ale především profesionálním přístupem učitelů a atmosférou, kterou dokázali vytvořit.*

- **Přišla jiná paní učitelka**, starší osoba, nesmírně laskavá a trpělivá. Na prvních třídních schůzkách maminka nesměle začala s tím, že chlapec bude mít asi problémy vzhledem k jeho diagnóze. Učitelčina odpověď: „*Nemyslím, že budou problémy.*“ Odpověď maminku překvapila, ale zároveň byla přijata s menší nedůvěrou.

Ale už v prvních měsících přišel vcelku zásadní obrat.

Najednou se v sešitech červené moře ztratilo, pokud u nějakého úkolu chlapec nestíhal zadání, byl mu konec textu dopsán právě paní učitelkou, výrazně se mu změnil prospěch a hlavně přístup a důvěra ve školu.

(Hana Glogovská)

Některé děti se S. posmívaly, že je hloupá. Učitelka doporučila mamince, aby ji dala na zvláštní školu, ale zároveň ji doporučila vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny. Maminka se zvláštní školou nesouhlasila. V PPP po vyšetřeních diagnostikovali S. dyslexii. Učitelka se S. začala okamžitě věnovat, při nácvičce čtení a psaní používala speciální pomůcky. Do čtvrté třídy chodila S. na nápravná cvičení (redukaci). S. získala velkou zálibu v četbě a literatuře. Svým mladším bratrům předčítala pohádky. V 5. třídě byla přeřazena do dyslektické třídy, ale další rok ji zrušili. Její učitelé se jí věnovali a byli velmi tolerantní a chápající. (Michaela Bělunková)

Klobouk dolů před práci pedagogicko psychologických poraden

- *Včasná diagnóza, pomoc až k maturitě.*
- *PPP pomáhají středoškolákům. Styly učení a co o nich víme.*
- *Téměř na každé vysoké škole je poradna pro studenty se speciálními potřebami.*
- Po vyšetření na PPP – doporučení do školy: má mít více času na úkoly spojené se čtením (např. slovní úlohy v matematice, testy). Psaní diktátu – nedoporučeno, měl by dostávat jen cvičení s doplňováním písmen. V cizím jazyce – zkoušet jen ústně, tím si bude více rozvíjet komunikační schopnosti a také slovní zásobu. Ve škole mu vyšli maximálně vstříc, místo diktátu měl text s doplňováním, chodil na reedukaci, kde měli přístroj, na kterém vypíával diakritiku, četl a neustále se mu věnovali. Měl zmírněnou známku v některých předmětech o jeden stupeň. V současné době při práci ho tyto poruchy nějak neomezují. Jen já, když čtu některé jeho SMS zprávy, kde má místo VIDÍM – VYDÍM, tak se u mobilu usmívám jako blázen, ale aspoň mi to zase zpříjemní den. (Lenka Petříková)

Chápající rodiče

- *Rodiče to nevzdali, spolupráce s PPP a s třídní učitelkou konkrétní, časově limitovaná, srozumitelná všem aktérům.*

- *Klidné zázemí.*
- **Rodina je zde přece proto, aby dítěti pomáhala překonat těžké období.** Důležité je dítěti často předčítat a vést ho k literatuře. Podpora rodiny je podle mého názoru to nejdůležitější, aby dítě nezůstalo stát na „mrtvém bodě“, aby se posunulo dál, třeba i jinými cestami než ostatní. Dyslektik se s pomocí rodičů musí naučit s touto poruchou fungovat. (Kateřina Benová)
- **Co je to ale vlastně „správný“ přístup rodičů?** Domnívám se, že se jedná o přístup láskyplný, chápající, motivující a zároveň povzbuzující. Primární úlohu má při výchově a sociálním učení při diagnózách SPU rodina. Sekundárně nastupuje pedagogicko-psychologická poradna, úloha pedagogů a dalších specialistů. Jen tato komplexnost v sobě zahrnuje optimální zvládnání úskalí diagnózy dyslexie a zároveň zabraňuje vzniku patologií, které mohou poznamenat emocionální, socializační a pracovní složku člověka. (Lucie Snozová)

Rodiče versus škola

- *Nejnebezpečnější kombinace.*
- *Dítě mimo, rodiče a učitelé si hájí pouze své pozice.*
- *Střední nebo vysoká škola je cílem žáka nebo rodičů?*

Dyslexie a hra na klavír

- Nad tímto tématem jsem velmi dlouho přemýšlela. Žáci s dyslexií mají problémy s fonologickou, zrakovou, kognitivní a čtecí složkou při vyhodnocování „grafických znaků“ (not) a s následnou reprodukcí hrou. Mívají těžkosti vytleskat složitý rytmus a hrát jej oběma rukama. Měla jsem možnost učit tři žáky s dyslexií. Jeden z nich měl diagnostikovanou oslabenou hudební paměť. Dodnes obdivuji jeho zápal, s jakým se s poruchou popral při hře na tak těžký a složitý nástroj, jako je klavír. Šel na to pomalu, ale zdárně to zvládl. Dalším postřehem jsou „jakési trhavé pohyby těla. Někdy se stává, že interpret při konečném stádiu skladeb má problém projevit své city a jakoby hudebně „koktá“. Ne vždy se mi podaří dovést jeho interpretaci do zdárného konce, protože i přes kladnou motivaci nedokáže zkoordinovat své tělo natolik, aby byl schopen uvolněné interpretace.

Lze zakoupit noty jako Italská klavírní škola – Metodo Bastien, klavírní kurzy – Howard Kasschau a Evropská klavírní škola Fritze Emontse. Specifika těchto not jsou výhodná v tom, že mají širší notovou osnovu, než je tomu obvykle u běžných not a tím se žákovi dyslektikovi lépe dekódují noty. Některé mají barevné stránky (EKŠ), což je žádoucí pro čtení dyslektiků. Žluté pozadí

a modré nebo černé hudební značky. (Petra Bojceňuková)

Dospělost

- **Když jsme se poznali** a já ho viděla párkrát psát, říkala jsem si, že to není možné, jak může tak škrábat. Nešlo to po něm skoro vůbec přečíst a to jsem mu taky řekla. Nevěděla jsem totiž, že má dyslexii. A tak se snažil, aby to šlo přečíst a i když to šlo už přečíst, tak mi v tom něco nesešlo, ale dál jsem to už neřešila. Postupem času mě trochu začínalo štvát, že vysvětluje něco pomalu a sem tam jsem mu řekla, že mluví pomalu a než se vykotká, tak bude další den a tak vyšel s pravdou ven. Sedli jsme si a on mi řekl, že mu je trapně, ale že je dyslektik. Jakmile jsem to zjistila, tak jsem se cítila šíleně trapně, že jsem po něm neprávem vyjížděla a omluvila jsem se mu. Zároveň jsem mu řekla, že teďka si ho vážím ještě víc než předtím, že jsem vděčná, že se mi svěřil a že nemusí mít obavy, že bych se mu smála. Sdělila jsem mu, že tím, že má dyslexii, není jiný než ostatní, ale je tím výjimečný a v mých očích ještě víc stoupnul a vážím si ho za to, že měl tu odvahu se k tomu postavit čelem a přiznat se mi. (Nancy Saganová)
- **V současné době L. pracuje na základní škole jako vychovatelka.** V práci se musí hodně soustředit na čtení. V družině kromě jiných činností jako např. kreslení, procházek, hraní divadla se také hodně se čtou

knížky, které si děti sami vybírají. L. se na práci vychovatelky svědomitě připravuje, děti ji mají rády. Písemné dokumenty dává přečíst manželovi, tchýni nebo spolupracovníci. Myslím si, že se L. v životě neztratí. S podporou rodiny a přátel to bravurně zvládá. Jsem nesmírně ráda, že jsem ji poznala. (Monika Szturcová)

- **.... Po střední škole začal A. studovat na Vysoké škole báňské obor informační a výpočetní technika.** O své dyslexii zatím neměl důvod nikomu říkat, vede si bez problémů. Nyní, co je ve třetím ročníku a bude co nevidět bojovat o titul bakaláře, pracuje v jedné počítačové firmě, která poskytuje informační technologie a poradenské služby. Vede se mu skvěle, bakalářskou práci má už napsanou, opravovala jsem mu chyby. To byl pro mě oříšek. Má ve zvyku psát jednu větu minimálně přes pět řádků, občas mi ani nedávala smysl a navíc tam byly chyby – y/i, čárky, interpunkce. Ptala jsem se ho, jestli v práci řekl, že je dyslektik, na to odvětil, že to sám neřekl a že to posléze poznali sami. Není to zas až takový problém. Když má sepsat nějakou zprávu, na opravu mají k dispozici sekretářku. Krátké informační zprávy pro kolegy nebo nadřízené, e-maily si píše sám bez něčí korektury. (Iveta Uvírová)
- **Nikomu jsem to nikdy neřekl, byl jsem na to sám, protože jsem se styděl, bál...** Zpětně pozoruji, že mne

tato zkušenost velmi ovlivnila. A to jak pozitivně, tak i negativně. Myslím si, že na základě těchto zkušeností jsem se rozhodl, že chci pracovat v pomáhajících profesích, že chci být tam, kde mohu být užitečný a zároveň i u lidí, kteří mají úctu k člověku a to k jeho bytí, k tomu jaký je, k člověku, který danou instituci, dané odborníky vyhledává jako oázu, kde může být svůj, kde se cítí v bezpečí. A zároveň danému jedinci pomůžou znovu nalézt místo ve společnosti, ukážou jeho hodnotu, jeho důstojnost a možná budou tím „mostem“ mezi ním a společností. Proto se dokážu vcítit do lidí, kteří zažívají útlak, šikanu, ponížení, strach..., proto vyprávění paní magistry mi otevřelo truhlici, do které jsem všechny tyto mé zkušenosti uzavřel, ale neuzamkl, protože je to součást mého já, mého života. Je to něco, co mne ovlivňuje a to i dnes. Proto se snažím být tu pro druhé, proto se snažím vyzvedávat onu individualitu, proto se snažím poznat, co nejvíce lidí, i těch, kteří jsou „jiní“, kteří se snaží bojovat, i když je svět (a mnohdy i lidé blízcí) sráží k zemi. Vím jaké to je. A vím jaké to je, když je na to člověk sám, když se bojí svěřit, když se bojí otevřít se. A pak se uzavírá světu i společnosti a trvá dlouho, než opět zase začne důvěřovat svému okolí, než zase začne žít, než opět začne věřit sobě, svým schopnostem. Být „jiný“ neznamená, že je to člověk divný nebo nepotřebný.

(Kamil Kupka)

- **Přeji všem, co mají partnera nebo kohokoli blízkého dyslektika, mnoho pochopení a trpělivosti.** Zkuste na nich najít to, v čem jsou dobří a možná zjistíte, že tím jak jim bylo v něčem ubráno, tak naopak v něčem jiném jim bylo naděleno víc. (Ludmila Medková)

Závěr

Příběh za příběhem

Martina Widenková

Gratuluji, čtenáři, dospěl jsi nakonec. Ale jak tomu bylo na začátku? Na počátku všeho stála myšlenka... myšlenka zachytit reálné příběhy ze života o skutečném problému. Za každou stránkou sborníku se ale skrývají ještě další neviditelná dějství...

... hry o jednom herci. Každý z nás, studentů, byl postaven před úkol popsat někoho ze svého okolí, kdo trpí specifickou poruchou učení. Na první dojem to vypadá jednoduše. *Prostě půjdu a napíšu něco o někom, kdo má třeba dyslexii.* Ten poučenější si řekl *aha to znám, to bude asi kazuistika. No, to už jsem psal mockrát.* Ale když se blížil termín odevzdání, začali mnozí z nás pochybovat o svém původním hodnocení náročnosti úkolu...

Jak to udělat? Jak zachytit jeden reálný příběh se vším všudy a jenom na 5 stran? A kde vůbec mám takového človíčka hledat? Vždyť to nikdo nemá „napsáno na čele“, že je dyslektik. Je to třeba pán vedle mě v autobuse? Nebo snad moje teta, která ve škole moc neprospívala, přestože nebyla hloupá? A jde vůbec trpět něčím, jako je dyslexie, když máte obě ruce, obě nohy a navíc se to v době, kdy dnešní dospělí s dyslexií byli dětmi, moc neřešilo? Může být někdo, dnes již dospělý, dyslektikem? A ani to o sobě nevědět? A jak ho pak mám tedy najít já, když na to nepřišli jeho učitelé ani rodina už dávno? Zkrátka najednou

máte v hlavě milion otázek. Ale kredity jsou pro studenta tvrdá měna, a tak jsme se každý nakonec do zadané úlohy pustili. A jak je ze sborníku vidět, každý po svém. A hodnocení, jak se nám to povedlo, je už na čtenářích.

Jedno je ale jisté. Těch pár stran přes všechnu naši snahu nemůže nikdy zachytit vše. Každému člověku problémy něco berou a něco dávají. Ať už jste student, který stojí před problematickou úlohou do školy nebo člověk, který čelí nějaké poruše, postižení. Nejnáročnějším úkolem pro každého z nás je stejně nakonec život sám.

Na publikaci spolupracovali: Monika Backová, Monika Benešová, Kateřina Benová, Helena Bělasová, Michaela Bělunková, Blanka Blatoňová, Petra Bojceňuková, Nives Bosáková, Petra Černínová, Veronika Farová, Lucie Florová, Martina Galiová, Hana Glogovská, Jana Hellerová, Eva Chrostková, Hana Kalvarová, Jana Kellerová, Iveta Košilová, Iveta Kowolová, Kamil Kupka, Kateřina Malá, Grazyna Mañasová, Ludmila Medková, Izabela Pavloková, Lenka Petříková, Petra Raczková, Nancy Saganová, Lucie Snozová, Monika Stehlíková, Markéta Svojáková, Monika Szturcová, Jarmila Šťukavcová, Zuzana Tognerová, Iveta Uvírová, Martina Widenková, David Zowada, Veronika Žilková.